

MINISTERIE VAN DEFENSIE menigvuldigd dan met
toestemming van Hfd afd
Inl/Veil
LANDMAGTSTAF

Afdeling / ~~S&S&X~~ Inl/veil
Corresp. adres: Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070 - 245370 tsi

kopie

Ex.nr. [redacted]

Men wordt verzocht bij beantwoording datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

GEHEIM

Aan zie Verzendlijst

Zaak-nr.

Code-nr. 12.13

bijlagen: 1

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer

046/N/Geh.

onderwerp: Maandoverzicht
september 1977.

's-Gravenhage, - 5 DEC. 1977

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over de maand
september 1977 aan, samengesteld door de Sectie
Inlichtingen van de Afdeling Inlichtingen en
Veiligheid van mijn Staf.

Typ : CVW
Coll: AR

DE CHEF LANDMAGTSTAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

GEHEIM

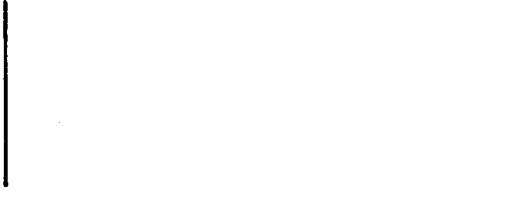
046/N/Seh.

GEHEIM

~~Geheim~~ Geheim

EX nr 35

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGHTSTAF
AFD INLN/VEIL**

MAANDOVERZICHT

september 1977

GEHEIM

MAANDOVERZICHT

SEPTEMBER 1977

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVEblz.nr.:SAMENVATTING

1. Oost-Europa	1
2. Midden-Oosten/Afrika	1
3. Verre-Oosten	1
 <u>DEEL I: OOST-EUROPA</u>	
Hoofdstuk A: Politiek	
1. <u>Warschaupakt</u>	
a. Bezoeken Kulikov aan Polen, DDR en Roemenië	2
b. Bezoek Hoffmann aan Tsjechoslowakije	2-3
c. Bezoek Poolse militaire delegatie aan SU/Mongolië/Noord-Korea	3
d. Wederkerige Pools-Hongaarse militaire bezoeken	3
e. Relatie WP/CEMA	3-6
2. <u>Sovjet-Unie</u>	
a. Collectief leiderschap en proletarisch internatio- nalisme	7-8
3. <u>DDR</u>	
a. Vriendschapsverdrag DDR-Bulgarije	9-10
b. Nieuwe algemeen directeur ADN	10
c. Staatsveiligheid	10-11
d. Bezoek Kekkonen aan de DDR	11
4. <u>Polen</u>	
a. Binnenlandse politieke situatie	12-13
5. <u>Tsjechoslowakije</u>	
a. Tsjechoslowakije en de nieuwe Sovjet grondwet	14-15
b. Bezoek Iraans keizerlijk paar aan Tsjechoslowakije	15
6. <u>Hongarije</u>	
a. Internationaal beleid	16-17
7. <u>Roemenië</u>	
a. Militaire contacten met China en Noord-Korea	18
b. Ceaucescu m.b.t. partijpropaganda	19
c. Commentaren op de buitenlandse politiek	19-21
8. <u>Bulgarije</u>	
a. Relatie Bulgarije-Sovjet-Unie	22
b. Buitenlandse betrekkingen	22-24

blz.nr.:9. Joegoslavië

- a. Bezoek Tito aan de SU, Noord-Korea, China en Iran 25-29
- b. Bezoek aan DDR 29

Hoofdstuk B: Economie1. Warschaupakt

- a. Olie situatie 30-32

2. Sovjet-Unie

- a. Economische resultaten in de eerste zes maanden van 1977 32-33

ENERGIE VERBRUIK IN MILJOENEN TON KOLEN EQUIVALENT TABEL I 34OLIE CONSUMPTIE IN OOST-EUROPA TABEL II 34DE SAMENSTELLING VAN DE ENERGIE CONSUMPTIE IN WP-LANDEN
TABEL III 35OLIE PRODUCTIE IN OOST-EUROPA TABEL IV 36OLIE PRODUCTIE MINUS OLIE CONSUMPTIE TABEL V 37OLIE IMPORT UIT DE SOVJET-UNIE TABEL VI 37GESCHATTE AARDOLIE RESERVES IN DE WARSCHAUPAKT LANDEN
TABEL VII 38BELANGRIJKSTE PRODUCTIE GEBIEDEN IN DE SOVJET-UNIE
EN DE DAAR AANWEZIGE RESERVES STAND 1975 TABEL VIII 39Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Activiteiten

- a. Warschaupakt 40-43

TVG nr 8/77 44

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA

1. Libanon en het Midden-Oosten conflict 45-48

2. Het Zuidelijke Rode Zee-gebied/De "Hoorn van Afrika" 49-52

3. Angola-SU/Cuba 53-54

DEEL III: VERRE-OOSTEN1. China

- a. Uitwisseling van bezoeken van militair-politiek belang 55-58

- b. De benoeming van de directeur voor Algemeen Politieke Afdeling van het Volksbevrijdingsleger 58-59

SAMENVATTING1. Oost-Europa

In de verslagperiode werd een groot aantal bezoeken gebracht door leidinggevende Oosteuropese functionarissen aan diverse Warschaupaktlanden, met als doel de onderlinge betrekkingen te versterken. Alleen Roemenië toonde opnieuw dat het zich in haar buitenlandse politiek relatief onafhankelijk opstelt.

De afgelopen vijftien jaar is het totale energieverbruik in de Warschaupaktlanden met ca 6% per jaar gestegen tegen ruim 3% in West-Europa; een derde deel van dit energieverbruik betrof aardolie. De mogelijkheid is dan ook niet uitgesloten dat in het begin van de tachtiger jaren de olieproductie van de Niet-Sovjet Warschaupaktlanden stagneert, al zal dit mogelijk van tijdelijke aard zijn.

De groei van de Sovjet economie in 1977 zal vermoedelijk 3 à 4% bedragen.

In de verslagperiode werd door de Warschaupakt landstrijdkrachten intensief ge oefend m.n. bij de NVA.

2. Midden-Oosten/Afrika

Sinds 26 september is een bestand van kracht t.a.v. de strijd in Zuid-Libanon, waar de Christelijke eenheden daadwerkelijk werden gesteund door Israëlische troepen. De Syrische betrokkenheid bij het Libanese conflict is de regering-Assad tot een (te) zware last geworden.

Het bezoek dat de president van Somalië aan de Sovjet-Unie heeft gebracht, is geen succes geworden.

Ook de verhouding tussen Ethiopië en de Sovjet-Unie is niet optimaal, daar de politiek-militaire steun maar zeer ten dele aan de hoge Ethiopische verwachtingen heeft voldaan.

3. Verre-Oosten

T.a.v. de bewapening van de Chinese strijdkrachten, lijkt het niet uitgesloten dat in China's militaire top zich een strijd ontwikkelt tussen voorstanders van een snelle modernisering met conventionele middelen en voorstanders van een uitbouw van het nucleaire potentieel.

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakta. Bezoeken Kulikov aan Polen, DDR en Roemenië

In september bezocht de opperbevelhebber van de verenigde strijdkrachten van het Warschaupakt, MSU Kulikov, achtereenvolgens de DDR en Roemenië, nadat hij in augustus reeds Polen had bezocht. In de DDR werd Kulikov op 12 september ontvangen door staatshoofd/partijleider Honecker, tevens voorzitter Nationale Verdedigingsraad, en door minister van defensie lrgen Hoffmann, diens plaatsvervanger ltgen Poppe, en de secretaris van de NVR van de DDR, ltgen Streletz. Van Sovjet zijde namen o.m. deel lrgen Ivanovsky (opperbevelhebber Sovjet strijdkrachten in de DDR), kolgen Mednikov (lid van de Militaire Raad en Hoofd Politieke Zaken van de GSVG), alsmede kolgen Tanyakev (vertegenwoordiger van de opperbevelhebber van de verenigde WP-strijdkrachten bij de NVA). De ontmoeting had de verdere verdieping van de samenwerking tussen de strijdkrachten van de WP-lidstaten tot onderwerp. Kulikov bezocht vervolgens van 20 tot tenminste 22 september Roemenië, waar hij werd ontvangen door staatshoofd/partijleider Ceaucescu (22/09) en minister van defensie kolgen Coman (20 én 22), alsmede plaatsvervangende ministers van defensie en hoge militairen. Gezegd werd dat de ontmoeting in een hartelijke en vriendschappelijke sfeer plaatsvond, doch over de inhoud van de besprekingen werden, voor zover bekend, geen mededelingen gedaan.

(C-2) (GR/W)

b. Bezoek Hoffmann aan Tsjecholowakije

Een Oostduitse militaire delegatie e.l.v. minister van defensie/Politbureaulid lrgen Hoffmann bezocht van 5 tot 9 september Tsjechoslowakije. De delegatie bestond verder uit:

- Ltgen Fleissner, plv.mindef voor militaire uitrusting
- Ltgen Reinhold, plv.mindef + cdt luchtstrijdkrachten/luchtverdediging
- Ltgen Brünner, plv. Hoofd Directoraat Politieke Zaken
- Ltgen Prof. Wiessner, cdt Militaire Academie "Friedrich Engels"
- andere hoge officieren.

(G-1) (W)

heim

c. Bezoek Poolse militaire delegatie aan SU/Mongolië/Noord-Korea

Op 19 september vertrok een Poolse militaire delegatie o.l.v. minister van defensie Irgen Jaruzelski, en verder bestaand uit onder meer de wapengeneraals Moleczyk (Hoofd-inspecteur Opleidingen) en Sawczuk (chef hoofdafd.politieke zaken) en divgen Krepski (cdt luchtstrijdkrachten) voor een officieel bezoek naar Mongolië. Daarna werd Noord-Korea bezocht, en op de heenweg werd de reis in Moskou onderbroken voor onder meer een onderhoud met minister van defensie MSU Ustinov.

(B-2) (GR)

heim

d. Wederkerige Pools-Hongaarse militaire bezoeken

Een delegatie van hoge politieke officieren van de Hongaarse strijdkrachten bezocht vanaf 12 september Polen, nadat van 5 tot 9 september een bezoek aan de Sovjet-Unie plaatsvond. Verstevinging van de samenwerking bij het politiek onderricht van de strijdkrachten was het (officiële) doel van het bezoek. Eerder, 20-24 juni, bezocht de Poolse minister van defensie Jaruzelski aan het hoofd van een militaire delegatie onder wie de 1e plv.minister wapengeneraal Urbanovicz en kwartiermeester-generaal divgen. Obiedzinski een bezoek aan Hongarije, tijdens welk hij door o.m. Kadar werd ontvangen.

(B-2) (GR/R/W)

ienstgeheim

e. Relatie WP/CEMA

- (1) In een artikel van de Bulgaarse minister van buitenlandse zaken, tevens kandidaat-lid van het Politbureau, Mladenov

in Izvestiya van 25 augustus wees hij op de "gecoördi-
neerde strategie van de CEMA- en Warschaupakt-landen".

(C-2) (W)

- (2) Tijdens zijn bezoek aan Tsjechoslowakije wees DDR min-
def, Jürgen Hoffmann erop dat de samenwerking van de
strijdkrachten en landen in de CEMA en in het WP een
noodzakelijke factor is voor de verbetering van het le-
vensniveau voor de veiligstelling van hun levensintres-
sen.

(B-2) (GR/W)

- (3) In een artikel in het blad Krasnaya Zvezda (Rode Ster)
van het Sovjet Ministerie van Defensie onder de titel
"verbond van een nieuw type" geschreven door kol
Semin, werd begin september eveneens impliciet een ver-
band gelegd tussen de samenwerking in WP en CEMA.
Tevens werd daarin de voortdurende uitwisseling van er-
varingen op ideologisch gebied in diverse vormen be-
licht, terwijl werd gezegd dat "bij het versterken van
de samenwerking op militair gebied de CPSU en de andere
broederpartijen op de eerste plaats zorgen voor een vervol-
making van de organisatie van het Warschaupakt - het be-
trouwbare schild tegen de agressieve intriges van de im-
perialistische reactie"

(B-2) (W)

- (4) Volgens een Times bericht over de Poolse censuurricht-
lijnen, dat eind september gepubliceerd werd, mag de
Poolse pers niets onthullen over het bestaan van een
commissie voor wapenindustrie binnen de CEMA, en over
het bestaan van banden tussen de CEMA en het Warschau-
pakt.

(C-5) (W)

Commentaar: De bezoeken van Kulikov aan Polen, de DDR
en Roemenië, tezamen met andere aanwijzingen
zouden kunnen duiden op een beperkte verster-
king van de rol van het Warschaupakt in de
Oosteuropese defensie en in het Sovjet militaire
denken, en op verdergaande samenwerking tussen

de WP-lidstaten zoals die reeds eerder werd gememoreerd. In dit verband zijn zowel de uitspraken over de gespreksonderwerpen van de diverse bezoeken van belang als het artikel in de "Rode Ster". Deze ontwikkeling kan ook mede de consequentie zijn van de taakopvatting van de sterke persoonlijkheid van Kulikov.

Ten aanzien van Kulikovs bezoek aan de DDR is een verband met een verwachte gemeenschappelijke GSVG-NVA oefening niet geheel uit te sluiten, en Kulikovs Roemeense bezoek staat mogelijk in verband met een onbevestigd bericht over een voor najaar 1978 verwachte grote WP-oefening aldaar. Deze laatste zal naar verwachting niet resulteren in massale troependeelname, omdat Roemenië niet geneigd is vreemde WP-troepen op haar grondgebied toe te laten.

Deelname van kolgen Mednikov aan de besprekingen in Oost-Berlijn kan erop duiden dat de samenwerking t.a.v. politieke scholing en propaganda in de strijdkrachten eveneens onderwerp van gesprek was. In dit verband zijn recente berichten over moreelproblemen bij de GSVG van belang. Verder zijn in deze context de gesignaleerde Hongaarse bezoeken aan de Sovjet-Unie en Polen, het Poolse bezoek aan de Sovjet-Unie, Mongolië en Noord-Korea en de samenstelling van de Oostduitse militaire delegatie naar Tsjechoslowakije wellicht ook van belang, in die zin dat de WP-lidstaten op politiek-ideologisch terrein in de strijdkrachten verregaand zullen samenwerken. Een verband met de komende 60e verjaardag van de Oktoberrevolutie is hier echter niet uitgesloten, en mogelijk wordt slechts gestreefd naar een massale gezamenlijke politiek-ideologische actie dit najaar. Begin dit jaar zijn reeds een aantal ideologische conferenties gehouden met de 60e verjaardag van de Oktoberrevolutie als hoofdthema.

Voorts begon op 20 september aan de Humboldt Universiteit in Oost-Berlijn een wetenschappelijk ideologische conferentie van historici over de "Grote Socialistische Oktoberrevolutie en het Revolutionair Wereldproces", terwijl op 13 september in Warschau een internationale conferentie van vertegenwoordigers van theoretische en politieke organen van de Communistische en Arbeiders Partijen van de socialistische landen begon, mede onder auspiciën van het tijdschrift "Problemen van Vrede en Socialisme". Een andere conferentie op dit terrein welke eind september in Bulgarije gehouden werd en die als thema had "De 60e verjaardag van de Oktoberrevolutie, de werkende klasse en de crisis van het huidige anti-Sovjetisme", werd alleen door vertegenwoordigers van de WP-landen m.u.v. Roemenië bezocht. Dit wegblijven zou te verklaren zijn uit het figureren van het begrip "anti-Sovjetisme" in het congres-thema. Al met al ontstaat een beeld van tamelijk grote activiteit in de vorm van uitwisseling van militaire en/of politiek-ideologische delegaties, terwijl tegelijkertijd van meerdere kanten een verband tussen het Warschaupakt en de CEMA werd gelegd. Het Times bericht over een verbod onthullingen te doen over de relatie tussen de CEMA en het WP heeft waarschijnlijk betrekking op de concrete invulling van die samenhang, niet op de relatie zelf. E.e.a. kan betekenen dat de socialistische gemeenschap haar samenhang aan het versterken is. Het lijkt aannemelijk dat vertraging in het ontspannings-, c.q. detente-, proces hier een van de oorzaken is, hoewel tegelijkertijd autonome elementen een rol zullen spelen.

2. Sovjet-Uniea. Collectief leiderschap en proletarisch internationalisme

(1) Eind augustus werd bekend dat het Politbureau van het CPSU Centraal Comité volledige instemming had betuigd met de gesprekken, en de resultaten daarvan, die Brezhnev met de hoogste leiders van de WP-staten en Mongolië op de Krim eind juli en begin augustus had. Volgens de Politbureau beoordeling wordt zeer groot belang gehecht aan de op de Krim bereikte overeenstemming m.b.t. de bevordering van de betrekkingen tussen de partijen en staten, en dat tijdens de bijeenkomsten de deelnemers de vastbeslotenheid van de landen van de socialistische gemeenschap bevestigden om nauwe wederkerige acties voort te zetten in de strijd ter bereiking van de algemene doelstellingen die overeenstemmen met zowel de afzonderlijke nationale belangen van deze landen als met de algemene internationale belangen van de socialistische gemeenschap. (B-2) (R/W)

(2) In een artikel in het blad Krasnaya Zvezda (Rode Ster) van het Sovjet Ministerie van Defensie werd eind augustus een artikel gepubliceerd getiteld "Het opleiden van Internationalisten". Daarin werd gezegd: "Loyaliteit ten opzichte van het Proletarisch Internationalisme is een van de belangrijke beginselen in de opbouw van de Sovjet strijdkrachten. Ons leger en onze vloot vormen de levende getuigenis van het socialistische patriotisme en internationalisme". Na enige lovende woorden over de scholing in internationale solidariteit wordt gezegd dat proletarisch internationalisme "het meest belangrijke beginsel van communistische activiteit" is "dat door de praktijk gestaald is". (C-2) (W)

Commentaar: Uit de Politbureau-beoordeling kan een grotere mate van eensgezindheid tussen de WP-staten en Mongolië worden afgelezen dan uit de afzonderlijke communiqué's bleek. Opmerkelijk is dat dit jaar voor het eerst het Politbureau formeel een uitspraak over de Krim-ontmoetingen deed, daarmee implicerend dat het Politbureau mede-verantwoordelijk is voor deze besprekingen. Dit houdt in dat het collectief leiderschap bevestigd wordt en dat Brezhnev niet alleen namens zichzelf als staatshoofd/partijleider sprak, doch als woordvoerder

Confidentieel

van de topleiding van de CPSU (en dus van de Sovjet-Unie als geheel). Eveneens opmerkelijk is dat de deelnemers aan de gesprekken, de leiders van de WP-staten en Mongolië, volgens het Politbureau een actiepatroon van de socialistische gemeenschap bevestigden. Omdat een partij in juridische zin slechts gebonden kan zijn aan een uitspraak die hij zelf uitdrukkelijk heeft onderschreven, kan bedoelde zinsnede Joegoslavië buiten de socialistische gemeenschap sluiten. In de Sovjet opvatting maakt Joegoslavië echter deel uit van die socialistische gemeenschap, zodat de Sovjet-Unie zich kennelijk impliciet het recht toeëigent namens Joegoslavië te spreken en op te treden zonder uitdrukkelijke wilsverklaring harerzijds. Dit komt neer op een herbevestiging van de leidende rol van Moskou, zoals tot uitdrukking gebracht in het Proletarisch Internationalisme, ondanks de officiële andersluidende verklaringen tijdens o.m. Tito's recente bezoek aan het Kremlin. (Overigens zijn ook nu, evenals vorig jaar na het bezoek van Brezhnev aan Belgrado, enkele berichten ontvangen als zou Tito opnieuw onder druk zijn gezet v.w.b. het verlenen van meer faciliteiten op militair gebied). In dit verband is ook het artikel in de Rode Ster van groot belang omdat het bereidheid impliceert opnieuw de strijdkrachten binnen de socialistische gemeenschap in te zetten om afwijkende standpunten desnoods gewapenderhand te onderdrukken.

MO 7/77

3. DDRa. Vriendschapsverdrag DDR-Bulgarije

Tijdens het bezoek van de Oostduitse staats- en partij-leider Honecker aan Bulgarije werd op 14 september een nieuw verdrag over vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand tussen de DDR en Bulgarije ondertekend. In de preambule wordt de DDR uitdrukkelijk als onafhankelijke socialistische staat beschreven, terwijl artikel 1 voorziet in veelzijdige samenwerking, hulp en wederzijdse bijstand op basis van wederkerig respect voor de staatssoevereiniteit, onafhandelbaarheid, gelijkberechtigtheid en niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden. Zij zien in artikel 6 de onschendbaarheid van de staatsgrenzen als belangrijke voorwaarde voor de verzekering van de Europese veiligheid en achten zich verplicht samen en met de andere WP-staten de onaantastbaarheid van de grenzen van de WP-lidstaten zoals die door en na de 2e Wereldoorlog tot stand zijn gekomen, inclusief de grenzen tussen de DDR en BRD, te verzekeren. Artikel 7 bepaalt dat de verdragsluitende partijen hun contacten met West-Berlijn op basis van het Viermogendheden Akkoord zo zullen onderhouden en ontwikkelen dat West-Berlijn geen deel uitmaakt van de BRD en verder ook niet door haar geregeerd wordt.

(C-1)(W)

Commentaar : In navolging van de nieuwe vriendschapsverdragen met de Sovjet-Unie, Polen en Hongarije, en het beperkter verdrag met Mongolië, bevestigt dit nieuwe verdrag tussen de DDR en Bulgarije de volkenrechtelijke status van de DDR. De Berlijn-clausule stemt letterlijk overeen met die van de overige verdragen, ondanks persberichten die melding maakten van een graduele formuleringwijziging, en stemt overeen met de betreffende tekst in het Akkoord zelf.

MO 7/77

De term onschendbaarheid van de staatsgrenzen als gebruikt in art.6 is de gebruikelijke volkenrechtelijke term, doch de eveneens in art.6 genoemde onaantastbaarheid van de staatsgrenzen is doorgaans niet in het Volkenrecht terug te vinden omdat grenzen in beginsel vreedzaam gewijzigd kunnen worden, zoals overigens ook door de CVSE-bepalingen gestipuleerd wordt. De DDR streeft vermelding van deze sterkere formulering, welke niet strijdig is met het algemene volkenrechtelijke beginsel, doorgaans na om haar van de BRD onafhankelijke status te benadrukken.

stgeheim

b. Nieuwe algemeen directeur ADN

Begin september werd bekend dat de vroegere hoofdredacteur van het Oostduitse persbureau ADN, Pötschke, die recentelijk hoofd van de afdeling "Agitatie" van het CC van het SED was, benoemd is tot algemeen directeur van ADN als opvolger van Wieland die deze functie sinds 1952 bekleedde. (C-3)(R)

identieel

Commentaar : Deze benoeming kan duiden op een verscherping van de ideologisering van de ADN-berichterijking met het doel de DDR bevolking moreel weerbaarder te maken.

stgeheim

c. Staatsveiligheid

Ter gelegenheid van de 100e geboortedag van Felix Dzerzinsky, grondlegger van de CHEKA -- nu KGB --, deed de DDR minister voor Staatsveiligheid en SED Politbureaulid Mielke een tamelijk conventionele aanval op het imperialisme (d.w.z. het Westen), mede i.v.m. inmenging in de binnenlandse gelegenheden van de socialistische staten : d.m.v. de mensen- en burgerrechtenpolitiek wordt geprobeerd bepaalde personen vijandig te beïnvloeden en ze aan te zetten tot anti-socialistische contra-revolutionaire handelingen. De DDR was voor zover bekend naast de Sovjet-Unie, waar Mielke's collega Andropov een rede hield, de enige Oosteuropese staat die uitgebreid aandacht aan deze 100e geboortedag schonk.

MO 7/77

De eind augustus gearresteerde DDR econoom Bahro viel de eer te beurt als eerste DDR dissident van spionage voor het Westen te worden beschuldigd. (C-2)(R/GR/W)

identieel

Commentaar : Mielke's kritiek komt erop neer dat de politieke dissidenten kunnen worden beschouwd als agenten van het Westen, hetgeen in de DDR een ongebruikelijke beschuldiging is. In dit verband is de tegen Bahro geuite beschuldiging van spionage symptomatisch. De herdenking van Dzierzinsky en zijn CHEKA/KGB kan een aanduiding vormen voor verdergaande maatregelen tegen dissidenten, zoals de recente "uitwijzingen" c.q. verbanningen en arrestaties, en kan een hernieuwde ideologische campagne inluiden.

stgeheim

d. Bezoek Kekkonen aan de DDR

Van 6 tot 9 september bezocht de Finse president Kekkonen de DDR na eerder dit jaar de Sovjet-Unie te hebben bezocht. In de Westduitse pers werd gemeld dat hij herstelbetalingen ter sprake zou brengen, doch hiervan is in de Oostduitse pers niets terug te vinden. Kekkonen kan zich beroepen op het verdrag van 8 december 1972 dat de betrekkingen tussen de twee landen normaliseerde. Kekkonen onderstreepte tijdens zijn bezoek de gelijke benadering van zijn land t.o.v. Oost- en West-Duitsland, daarmee inhakend op DDR klachten over een in toenemende mate eenzijdige Finse houding ten gunste van de BRD. Wederzijdse commentaren naar aanleiding van Kekkonens bezoek blonken uit door vriendelijkheid, doch er zijn geen aanwijzingen dat substantiële resultaten werden geboekt. (B-2)(W)

4. Polen

Geheim

a. Binnenlandse politieke situatie

(1) Het Poolse Comité ter Verdediging van de Arbeiders (KOR) meldde begin september dat in augustus circa 3000 arbeiders bij een gloeilampenfabriek nabij Lodz tot twee maal toe hun fabriek hadden platgelegd i.v.m. een loonconflict. Tegen de betrokken arbeiders werden geen maatregelen genomen terwijl hun eisen werden ingewilligd, doch de directeur en plv directeur van het bedrijf werden ontslagen. Tevens maakte het KOR bekend te zullen overgaan tot publikatie van geregelde nieuwsbrieven.

(C-3) (W)

(2) Uit Polen kwamen begin september berichten over versterking van politieeenheden en intensieve politiepatrouilles in een aantal steden i.v.m. toenemende onrust onder de burgerbevolking. De maatregelen betroffen o.m. Poznan en Lodz, en hangen waarschijnlijk samen met prijsverhogingen. De maatregelen hebben vermoedelijk slechts een preventief karakter en de strijdkrachten en civiele verdediging waren niet gealarmeerd.

(B-3) (GR)

(3) Op 18 september beschuldigden de Poolse RK-bisschoppen de door de PCP gecontroleerde media (pers, radio, tv) van het aanmoedigen van een "goddeloze ideologie" en "totale dictatuur". Die media ondermijnen volgens de bisschoppen de religie en verspreiden klassehaat en -strijd, gepaard gaande met culturele onderdrukking en schending van fundamentele mensenrechten. Mede ter compensatie van de media-invloed vroegen de bisschoppen om zendtijd voor het verzorgen van uitzendingen voor diegenen die door ziekte of anderszins niet in de gelegenheid zijn kerken te bezoeken.

(C-2) (W)

(4) Een Poolse mensenrechtengroepering heeft op 20 september een beroep op de 35 ondertekenaars van de CVSE Slotakte van Helsinki gedaan een voor geheel Europa werkende rechtbank voor mensenrechten op te richten. Doel ervan zou zijn het onderzoeken van klachten van individuen of groepen die meren dat hun rechten zijn geschonden.

(C-3) (W)

Confidentieel

Commentaar: Hoewel open uitingen van onrust zich in Polen thans slechts in beperkte mate voordoen, blijft de indruk van een enigermate onzekere binnenlandse politieke toestand bestaan. Dit mede op grond van de berichten over de (te verwachten) ontwikkeling van de Poolse economie. In de zeer nabije toekomst zijn grote politieke veranderingen vooralsnog minder waarschijnlijk, mede dankzij een redelijk effectief optreden van de Poolse regering: niets wordt op de spits gedreven. Indien de labiele toestand op langere termijn blijft voortbestaan kunnen veranderingen in de topleiding verwacht worden. Deze veranderingen zullen weinig uitdrukkelijk naar buiten komen als de onrust in essentie niet tot uitbarstingen komt, doch bij massale protestuitingen zal een plotselinge machtswisseling niet tot de onmogelijkheden behoren, hoewel er eigenlijk geen alternatief voor Gierek lijkt te bestaan. Voor zover uit de beschikbare informatie kan worden afgeleid draagt de labiele toestand bij tot enige vergroting van de Sovjet-invloed van Polen. Overigens valt op dat de Poolse dissidenten in toenemende mate bereid zijn openlijk eisen naar buiten te brengen, mede dankzij de relatief toegefelijke houdingen van de leiders.

5. Tsjechoslowakijea. Tsjechoslowakije en de nieuwe Sovjet grondwet

In de Tsjechoslowaakse pers zijn eind augustus berichten gepubliceerd waarin werd voorspeld dat de grondwetten van de landen van de zogeheten socialistische gemeenschap met de nieuwe Sovjet grondwet geharmoniseerd zullen worden. Hierbij werd in het partijweekblad Tvorba gezegd dat de Sovjet grondwet zonder enige twijfel het meest moderne constitutionele document van de hedendaagse wereld is, en dat de Sovjet grondwet zeker model zal staan bij de creatie van nieuwe grondwetten in de socialistische landen. De voorzitter van de Slovaakse Nationale Raad, tevens lid van het Presidium van het CC van de Slovaakse CP, Salgovic, beschreef op 1 september in de Bratislava Pravda het ontwerp van de Sovjet grondwet als het prototype van de samenleving waarnaar "wij" streven : ". Dit ontwerp zal de progressieve krachten in de wereld dienen als inspiratiebron in hun strijd voor de verbetering van de sociale positie van het werkende volk van de kapitalistische staten.... Het ontwerp is zowel een belangrijke bijdrage aan de intensivering van het Sovjet bewustzijn van ons werkend volk als ook een belangrijke bijdrage aan de consolidatie van de positie van het socialistische stelsel in de wereld..."(C-2)(W)

Commentaar : In politiek-ideologisch opzicht stelt Tsjechoslowakije zich dikwijls Roomser op dan de Paus, in casu Roder dan de Kremlinleiders. In dit verband behoeven de bovenvermelde zinsneden geen verbazing te wekken. Bij de indiening van de Sovjet ontwerpgrondwet is aangevoerd dat deze zowel berust op de verworvenheden en ontwikkelingen sinds de huidige grondwet werd ingevoerd als op politieke ontwikkelingen in de broederlanden. De uitlatingen van Tsjechoslowaakse zijde kunnen daarom een aanwijzing vormen dat de diverse Oosteuropese landen binnen afzienbare tijd successievelijk hun grondwetten zullen gaan wijzigen of vervangen, met Tsjechoslowakije als waarschijnlijke eerste. Of en hoe snel, en in welke mate, de grondwettelijke veranderingen zullen plaatsvinden kan een graadmeter vormen voor de thans geldende Sovjet invloed in de betrokken landen.

Ten aanzien van de internationale, en met name de Europese, veiligheidssituatie is voorts van belang dat de Joegoslavische media aandacht hebben besteed aan de Tsjechoslowaakse publikaties. Dit kan betekenen dat Joegoslavië eventuele grondwetswijzigingen c.q. vervangingen als een potentieel gevaar ziet: in de Sovjet opvatting maakt Joegoslavië deel uit van de socialistische gemeenschap, en de Joegoslavische leiders zouden dan onder druk kunnen worden gezet om ook de Joegoslavische grondwet te wijzigen. Gezien het feit dat de Joegoslavische constitutie de fragiele binnenlandse verhoudingen weerspiegelt middels "checks and balances" bestaat het risico dat bij grondwetswijziging het evenwicht verstoord raakt en hernieuwde onrust optreedt. De overige socialistische landen zouden hier zijde bij kunnen spinnen door vergroting van hun invloed op en in Joegoslavië. Voor Joegoslavië zal echter een geruststellende factor zijn dat het niet aan Tsjechoslowakije grenst, en dat er vooralsnog geen aanwijzingen zijn dat ook de andere socialistische landen zich ten gunste van veranderingen als door Tsjechoslowakije beoogd, hebben uitgelaten.

im b. Bezoek Iraans keizerlijk paar aan Tsjechoslowakije

Van 26 tot 30 augustus bezocht het Iraanse keizerlijk paar Tsjechoslowakije. Tijdens het bezoek werden manoeuvres op het oefenterrein "Doupov" bijgewoond, en er wordt nu verwacht dat Iran en Tsjechoslowakije hun wederzijds betrekkingen op militair terrein zullen intensiveren. Tot dusver beperkte de samenwerking zich tot scholing van Iraanse militairen in Tsjechoslowakije en de levering van (klein) Tsjechoslowaaks militair materieel aan Iran. Ook is gerapporteerd dat een oliepijpleiding van de Zwarte Zee naar Tsjechoslowakije en de BRD tot de gespreks- onderwerpen behoorde. De militaire relaties zouden een tegenwicht vormen tegen de sterk op Amerika gerichte militaire betrekkingen. (B-2/3) (R/W).

6. Hongarijea. Internationaal beleid

In een artikel in het theoretische partijorgaan van de Hongaarse CP, Tarsadalmi Szemle (Sociale Revue), werden medio september de enge ideologische en praktische betrekkingen tussen Hongarije en de Sovjet-Unie onderstreept, en werd tegelijkertijd gewezen op het waardevolle en positieve karakter van deze betrekkingen. CC-secretaris Gyori onderstreepte de betekenis van het "proletarisch internationalisme" dat hij definieerde in termen van "coördinatie van nationale en internationale belangen, streven naar eenheid, wederzijdse hulp en onafhankelijkheid, gelijkheid en vrijwilligheid in de samenwerking". Voor Gyori staat de rol van de Sovjet-Unie niet ter discussie, omdat het fout is om "de ervaringen van de SU te onderschatten of buiten beschouwing te laten, net zo als het fout is om ze mechanisch te kopiëren zoals wij het in een vroeger stadium van onze ontwikkeling deden.

Enkele dagen later lanceerde partijleider Kadar tijdens een bijeenkomst waar ook de Tsjechoslowaakse leider Husak sprak een scherpe aanval op de westerse houding betreffende de vermeende Sovjet militaire dreiging en de (Amerikaanse) mensenrechten campagne. In dezelfde toespraak zwakte Kadar echter ook zijn kritiek af door gematigder, op toenadering gerichte uitspraken. (C-2)(W)

Commentaar: In de laatste zin betreffende Gyori's uitspraken wordt kennelijk bedoeld op de periode rond de Sovjet inval in Hongarije. De gegeven omschrijvingen lijken enige ruimte te laten voor een relatief onafhankelijke koers van de afzonderlijke CP'n, terwijl tegelijkertijd het gebruik van de term "proletarisch internationalisme" en de als eerste gegeven definitie-elementen duiden op erkenning van de leidende positie van de Sovjet-Unie in de internationale Communistische/Socialistische Gemeenschap.

Dit houdt in dat Hongarije een politiek van onafhankelijkheid in gebondenheid blijft nastreven om de risico's voor het relatief onafhankelijke voortbestaan van het eigen economisch stelsel zo gering mogelijk te doen zijn. Ditzelfde lijkt te zijn opgesloten in de scherpe, en daarna afgezwakte, kritiek op het Westen: meegaan met het Sovjet standpunt (en dat van Tsjechoslowakije/DDR/Bulgarije) waar dat dienstbaar is voor het eigen beleid, en tegelijkertijd wegeen openhouden.

MO 7/77

7. Roemeniëa. Militaire contacten met China en Noord-Korea

- (1) Van 15 augustus tot 5 september en vanaf 31 augustus bezochten Roemeense militaire delegaties respectievelijk China en Noord-Korea. De delegatie naar China stond onder leiding van de Cdt van de Roemeense marine, tevens CC-lid, vice-adm. Ulmeanu. Van Chinese zijde was de hoogst bekende "contactpersoon" plv.Mindef/Cdt Zee-strijdkrachten Hsia Ching-Kuang, terwijl tevens diverse plaatsvervangende stafchefs en de plv.Cdt Zee-strijdkrachten gemeld werden, alsmede de plv.chef van de afdeling buitenlandse zaken van het Chinese Ministerie van Defensie Chang Ping-Yu en de plv.chef van de militaire en politieke academie van het Volksleger Yang Chen. (C-2)(R/GR)
- (2) De Roemeense delegatie in Korea werd door onder meer de Koreaanse minister van defensie ontvangen, en stond onder leiding van de plv minister van defensie/Secr. Militaire Raad van de Strijdkrachten, genmaj.Gomoiu, en omvatte de plv.secr. van de Raad, genmaj.Ceausescu. Kennelijk doel van deze trip was het uitwisselen van ervaringen m.b.t. politieke scholing in de strijdkrachten en verdergaande samenwerking op dit terrein. (B-2)(R/GR/W)
- (3) Op 12 september vertrok een Chinese militaire delegatie o.l.v. de plv.stafchef van het Chinese Volksleger, Yang Cheng-Wu voor een tiendaags bezoek naar Frankrijk, en deed daarna ook Roemenië aan. Verdere deelnemers aan de delegatie waren de plv.commandanten van de luchtmacht, marine, artillerie en van de pantsertroepen, alsmede het hoofd van de verbindingsafdeling van de Generale Staf en de onder pt (1) genoemde Chang Ping-Yu. De delegatie bezocht militaire installaties, fabrieken en ondernemingen in Boekarest, Ploesti en Constanta. (B-2)(GR/W)

MO 7/77

stgeheim

b. Ceausescu m.b.t. partijpropaganda

Begin september werd in Boekarest een 4-daagse kader-bijeenkomst gehouden voor CP-kaderleden m.b.t. politieke opvoeding, propaganda en ideologie. Op 9 september werd deze bijeenkomst op het CC-Hoofdkwartier door Ceausescu toegesproken, waarin hij o.a. vroeg om verbetering, versterking van de ideologische opvoeding en een grotere propagandistische/ideologische duidelijkheid tegenover de bevolking. Volgens Ceausescu zijn de resultaten van de partijpropaganda op alle terreinen van het openbare leven opmerkelijk onvoldoende. Zijn kritiek richtte zich met name op partijfunctionarissen in het economische apparaat die hij zelfgenoegzaamheid verweet. Hij riep op tot daden, en wees ook op tekortkomingen in de opleiding van de partijkaders, waarvoor hij in eerste instantie de ideologie-commissie van het CC verantwoordelijk stelde, en bekritiseerde ook de pers en massamedia. Deze toespraak wordt gezien als poging tot "ideologische massamobilisatie", in een campagne die al eerder dit jaar gestart werd. (C-1)(W)

stgeheim

c. Commentaren op de buitenlandse politiek

Begin september werd in het tijdschrift "Annale de Istoire", dat verschijnt onder auspiciën van het Instituut voor Geschiedenis van het CC van de CP, fouten die in het verleden binnen de internationale communistische beweging zijn gemaakt aan de kaak gesteld. Zo werd het neerslaan van de Hongaarse opstand door de Sovjet-Unie in 1956 als volstrekt onjuist gekwalificeerd. Tegelijkertijd werd de opvatting dat er verschillende wegen zijn die naar het Socialisme voeren verdedigd. Ongeveer tegelijkertijd onderstreepte Ceausescu tijdens zijn bezoek aan Bulgarije de Roemeense bereidheid samen te werken met communisten, socialisten en sociaal-democraten, benadrukte hij de betekenis van ongebonden landen in de wereldpolitiek en liet de mogelijkheid van goede betrekkingen met het Westen open. Tegelijkertijd benadrukte hij dat Roemenië voortdurend aandacht besteedt aan de ontwikkeling van vriendschap, samenwerking en solidariteit met alle socialistische landen, om hun eenheid te versterken en om in toenemende mate de kracht en invloed van het socialisme in de wereld te doen gelden.

MO 7/77

Voorts zei hij: "binnen de CEMA nemen wij actief deel aan, en dragen bij tot het verwezenlijken van het veelzijdige programma en tot het intensifieren van economische samenwerking met de lidstaten om snellere vooruitgang en het bloeien van de nationale economie van ieder land te verzekeren. Tegelijkertijd ontwikkelen wij ook economische samenwerking met andere socialistische landen, uitgaand van de gedachte dat dit bijdraagt aan de versterking van de gehele socialistische beweging".

In een interview voor de Israëliische televisie op 13 september tenslotte, verklaarde Ceaucescu dat de betrekkingen met de Sovjet-Unie een belangrijke factor zijn in zijn totale politiek, net zoals de betrekkingen met China en met alle socialistische landen de kern van het buitenlandse politieke optreden vormen. De deelname in het CEMA en WP is volgens Ceaucescu niet strijdig, doch volledig in overeenstemming met de ontwikkeling, met de politieke, economische en militaire onafhankelijkheid van zijn land, en leidt juist tot haar versterking en draagt bij aan het eigen voortbestaan. (C-2)(W)

Commentaar : Het totaalbeeld van de gebeurtenissen eind augustus en gedurende september stemt volledig overeen met de reeds langer gevolgde Roemeense politieke koers. Terwijl Roemenië zich in haar buitenlandse politiek relatief onafhankelijk opstelt, getuige onder meer de geciteerde uitlatingen en de militaire contacten met China, volgt de Roemeense leiding binnenslands een dogmatische koers. Tekenend voor dit laatste is de genoemde kritiek op partijpropagandistische tekortkomingen, hoewel onzeker is of deze kritiek ook door actie gevolg zal worden: de kritiek kan bedoeld zijn om de Sovjet-Unie gerust te stellen, mede met het oog op de komende viering van de zestigste verjaardag van de "Grote Oktoberrevolutie".

MO 7/77

Tekenend blijft dat Roemenië, ondanks alles, haar relaties met de Sovjet-Unie voorop stelt, doch vrijwel in één adem de relaties met China en de andere socialistische landen laat volgen. Ditzelfde geldt, in iets minder sterke mate, ten aanzien van het CEMA waar relaties met andere socialistische staten op economisch gebied worden opengehouden. Waarschijnlijk zijn hier vooral China en Joegoslavië bedoeld. Overigens benadrukt Roemenië in het kader van Ceaucescu's CEMA-uitspraak in sterke mate de bloei van de nationale economie, m.a.w. dat de internationale samenwerking eerder gericht is op verbetering van de nationale positie dan op internationale (socialistische) solidariteit. Ditzelfde ligt ook opgesloten in Ceaucescu's uitlatingen voor de Israëliëse televisie.

8. Bulgarije

stgeheim

a. Relatie Bulgarije-Sovjet-Unie

Onder verwijzing naar het bezoek van staatshoofd/partijleider Zhivkov aan de Sovjet-Unie eind mei noemde het Bulgaarse partijblad "Rabotnichesko Delo" Zhivkovs bezoek aan Brezhnev op de Krim, 6-11 augustus, "een ware triomf voor de CP-lijn van een steeds verdergaande integratie met de Sovjet-Unie, een fundamentele voorwaarde van onze toekomstige ontwikkeling naar het Communisme". (C-2) (R)

Confidentieel

Commentaar: De nadruk die herhaaldelijk van Bulgaarse zijde op de verdergaande integratie van de Sovjet-Unie en Bulgarije wordt gelegd kan op tweeërlei wijze worden uitgelegd. In de eerste plaats kan dit in verband worden gebracht met de af en toe opduikende berichten over een integratie die uiteindelijk zou kunnen resulteren in de "bevordering" van Bulgarije tot 16e Sovjet Republiek. In de tweede plaats kan de herhaalde nadruk wijzen op een zekere stagnatie in het voorgenomen integratieproces, waarbij de herhaalde uitspraken ten gunste van dat proces bedoeld kunnen zijn om binnenlandse politieke oppositie tegen dit beleid de wind uit de zeilen te nemen en in de kiem te smoren. Recente berichten over onrust onder de bevolking, de val van Velchev en andere overheids- en partijmutaties kunnen duiden op de juistheid van de tweede interpretatie.

Geheim

b. Buitenlandse betrekkingen

Eind augustus en begin september bezocht een aantal leiders van communistische staten Bulgarije. Dit gaf aanleiding tot speculaties dat er mogelijk een multilaterale top-ontmoeting zou plaatsvinden, waarbij een relatie met de toen komende 32e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties niet onmogelijk werd geacht. De betrokken bezoekers

waren de Mongoolse staats- en partijleider Tsedenbal (29/08-01/09), de Hongaarse premier Lazar (01/09-02/09), de Roemeense staats- en partijleider Ceaucescu (05/09-08/09) en de Oostduinse staats- en partijleider Honecker (13/09-15/09). Van 16-18 augustus vond voorts op uitnodiging van het Bulgaarse Ministerie van Buitenlandse Zaken een consultatieve bijeenkomst plaats van vice-ministers en leidinggevende functionarissen van de Ministeries van Buitenlandse Zaken van de Witruisische SSR, Bulgarije, Cuba, Tsjechoslowakije, de DDR, Hongarije, N-Korea, de Mongoolse Volksrepubliek, Polen, Roemenië de Ukraïense SSR en de Sovjet-Unie, alsmede vertegenwoordigers van het CEMA-secretariaat en een delegatie van Vietnamese waarnemers. De deelnemers wisselden standpunten uit over zaken die verband houden met de VN en haar 32e Algemene Vergadering. (B-2) (R/G/W)

identieel

Commentaar: De beschikbare informatie ontzenuwt de speculaties over een top-ontmoeting in Bulgarije, alsmede over het doel ervan. Kennelijk is verwarring opgetreden met de door het Bulgaarse Ministerie van Buitenlandse Zaken bijeengeroepen consultatieve vergadering.

De aanwezigheid van CEMA functionarissen bij deze laatste bijeenkomst kan duiden op economische gespreksonderwerpen, hetgeen des te waarschijnlijker wordt door de aanwezigheid van CEMA-leden Cuba en Mongolië. Dit laatste verklaart niet de aanwezigheid van Koreaanse en Vietnamese delegaties, hoewel beide landen nauwe relaties met de CEMA onderhouden. Aannemelijk lijkt dat de betrekkingen met minder ontwikkelde, c.q. ontwikkelings- landen primair ter sprake zijn gekomen omdat deze een belangrijk bestanddeel van de VN AV-agenda vormen. Dat VN-zaken behandeld zijn, blijkt ook uit de aanwezigheid van vertegenwoordigers van Witrusland en de Ukraïne welke al sinds de oprichting van de VN daarin vertegenwoordigd zijn.

onfidentieel

Ten aanzien van de bezoeken van de afzonderlijke leiders geldt dat Tsedenbals bezoek primair bedoeld was om hem de ter gelegenheid van zijn 60e verjaardag toegekende Georgi Dimitrov Orde uit te reiken. Lazar's bezoek was primair gericht op uitbreiding van de onderlinge economische betrekkingen tussen Bulgarije en Hongarije. Ceaucescu's bezoek werd aangeduid als "officieel vriendschappelijk", en lijkt eveneens economische, alsmede technisch-wetenschappelijke, samenwerking tot onderwerp te hebben gehad naast politieke kwesties. Van Honeckers bezoek werd reeds bij voorbaat verwacht dat dit hoofdzakelijk plaatsvond ter ondertekening van het nieuwe verdrag over vriendschap en samenwerking tussen de DDR en Bulgarije, zoals ook is uitgekomen (zie pt 3 a).

9. Joegoslaviëa. Bezoek Tito aan de SU, Noord-Korea, China en Iran

confidentieel

Na zijn terugkeer heeft Tito tot uitdrukking gebracht dat hij tevreden was over de resultaten van zijn grote reis, en dat diverse gesprekken erg open en openhartig waren geweest.

T.a.v. zijn bezoek aan Moskou verklaarde Tito dat zijn gesprekken een voortzetting waren van de gesprekken die in november 1976 in Belgrado met Brezhnev gevoerd werden. Hij benadrukte nogmaals de bevestiging van de volledige geldigheid van eerdere overeenkomsten ten aanzien van de bilaterale betrekkingen tussen de SU en Joegoslavië. Terwijl van Joegoslavische zijde de economische aspecten van de Sovjet-Joegoslavische besprekingen relatief geringe aandacht kregen, lag hier ná Tito's bezoek in de Sovjet pers de nadruk op: "Tijdens de Moskouse besprekingen werd een belangrijke plaats ingeruimd voor vraagstukken m.b.t. de verdere ontwikkeling van economische samenwerking en de twee zijden toonden het verlangen de bilaterale economische, wetenschappelijke en technische betrekkingen te intensifieren".

Herhaaldelijk benadrukte de Sovjet pers ook dat de SU Joegoslavië's belangrijkste handelspartner is. Het slotcommuniqué alsmede de berichtgeving tijdens Tito's bezoek tonen een minder groot aandeel van het economische aspect in de totale besprekingen.

(C-2) (W)

De berichtgeving over de resultaten van Tito's Koreaanse bezoek was relatief summier, doch er werd opgemerkt dat de relaties voor uitbreiding vatbaar zijn en dat de twee landen het in belangrijke mate eens zijn over belangrijke vragen m.b.t. de internationale arbeidersbeweging en vooruitstrevende krachten.

(C-2) (W)

Ten aanzien van China benadrukte Tito unanimiteit van standpunten m.b.t. wederkerig respect voor soevereiniteit, territoriale integriteit, niet-inmenging (in binnenlandse aangelegenheden), gelijkheid en respect voor de eigen ontwikkelingswegen (naar het communisme), en meldde de voorgenomen verder-

gaande economische/wetenschappelijke en technologische samenwerking. Tevens werd er in Joegoslavië op gewezen dat de standpunten van Joegoslavië en China over een grote reeks internationale vraagstukken (waaronder de Midden-Oosten kwestie, de situatie in de Hoorn van Afrika en de houding t.o.v. de Arabische landen, Palestina en Israël) identiek of overeenkomstig waren, zonder nadere aanduiding of specificatie Op andere punten werden verschillen of nuanceverschillen aangeduid, zoals t.a.v. detente en ontwapening. Het Joegoslavische blad "Politika" ging in op speculaties over het herstel van de betrekkingen tussen de Joegoslavische en Chinese CP'n in verband met de deelname van Dolanc en Grlickov aan de gesprekken. Er werd gesteld dat deelname van partijfunctionarissen voor China geen beletsel vormde omdat zij belangrijke Joegoslavische leiders zijn. Commentator Sundic noemde, ten slotte, "het hebben van China als partner in de strijd voor vrede, onafhankelijkheid en beter wederzijds begrip.. een grote winst niet alleen voor Joegoslavië maar ook voor de gehele wereld". Ondanks de lovende commentaren en hartelijke ontvangst werd, tegen de verwachting in, geen slotcommuniqué gepubliceerd.

(C-2) (GR/W)

Geheim

Commentaar: Tito's uitdrukkelijke verwijzing naar de gesprekken met Brezhnev van november 1976 in Belgrado doet vermoeden dat Brezhnev Joegoslavië opnieuw onder druk heeft gezet om de havenfaciliteiten voor Sovjet marineschepen uit te breiden en de meldingstijd voor overvluchten te verkorten of teniet te doen, alsmede om op diplomatiek en militair terrein verdergaand samen te werken met het Warschaupakt. Een verdere aanwijzing hiervoor vormt het feit dat de plv.mindef van Joegoslavië, kolgen Vujatovic, deel uit maakte van de Joegoslavische delegatie in Moskou, alsmede de tamelijk felle en uitdrukkelijke onafhankelijkheidsbetuigingen van Tito.

De recente wederkerige bezoeken van Joegoslavische en Sovjet militaire delegaties zouden kunnen duiden op een beperkte inwilliging van de eisen, evenals het relatief onbelangrijke,

Joegoslavische militaire bezoek aan de DDR begin september. Een verdere aanwijzing voor verdergaande samenwerking zou de levering van Mig 21 Fishbed L's kunnen zijn en de mogelijk uit admiraal Mamula's bezoek aan de SU resulterende leverantie van SS-N-2 Styx projectielen voor toepassing op Koncar-klasse patrouilleboten. Van Joegoslavische zijde zou daar o.a. de recente uitbreiding van droogdokfaciliteiten in de Tivat marinescheepswerf tegenover staan. Ondanks alles wijzen de beschikbare informatie op een waarschijnlijk voortdurende weigering van Joegoslavische zijde substantieel toe te geven aan de Sovjet druk. Enerzijds vormen berichten over duidelijke meningsverschillen tijdens de besprekingen hiervoor een aanwijzing, anderzijds berichten over de Joegoslavische weigering militairen die later dit jaar in de Sovjet-Unie technische training zullen krijgen eveneens politieke instructie te doen volgen, om daarmee te voorkomen dat indoctrinatie ten gunste van een hechtere politieke militaire samenwerking met de socialistische staten zal plaatsvinden.

De uitzonderlijk hartelijke ontvangst in China is het product van reeds langer verbeterende betrekkingen tussen China en Joegoslavië. Ondanks erkende verschillen van inzicht zien beide zijden het voordeel van goede betrekkingen, waarvan met name ook handelsbetrekkingen zullen profiteren. In dit verband is opmerkelijk dat China verbaal vrij veel belangstelling toonde voor het Joegoslavische stelsel van arbeiderszelfbestuur, dat mogelijk toegepast zou kunnen worden om de economische bedrijvigheid en produktiviteit te stimuleren.

Verwacht wordt dat China en Joegoslavië gezamenlijk zullen gaan strijden voor een versterking van de beweging van de ongebonden staten en voor de vestiging van een nieuwe internationale eco-

nomische orde. Overigens is voor de SU een verdere toenadering van China tot de niet gebonden landen via Joegoslavië een van de meest negatieve aspecten (in de Sovjet pers werd alleen de nadruk gelegd op de verschillen tussen Joegoslavië en China). Tegen voorzichtig geuite verwachtingen in hebben China en Joegoslavië tijdens het Joegoslavische bezoek de formele betrekkingen tussen de beide communistische partijen niet hersteld, doch het is heel wel mogelijk dat de relatie tussen de partijen een belangrijker impuls heeft gekregen dan algemeen wordt aangenomen, en dan naar buiten is gebleken. Er zouden met name in de Chinese Communistische Partij bedenkingen bestaan, maar toch zouden er nu de facto relaties zijn aangegaan. In de berichtgeving in de pers, tenslotte, heeft de nadruk gelegen op de rol van Tito gedurende de gehele reis. Bij zorgvuldige bestudering van het beschikbare materiaal blijkt echter dat de besprekingen vrijwel zonder uitzondering in groter gezelschap plaatsvonden. Dit gold niet alleen de Joegoslavische deelname doch ook de Sovjet en Chinese, en waarschijnlijk tevens de Noordkoreaanse. Met betrekking tot Joegoslavië vormt dit een aanwijzing dat de leiders willen benadrukken dat Joegoslavië in internationaal verband méér is dan Tito alleen, en dat de huidige politiek in essentie ook na Tito's verscheiden voortgezet zal worden, alsmede dat een belangrijke mate van continuïteit in de Joegoslavische leiding na Tito's dood geregeld is. Tegelijkertijd wordt door deze lange reis en door Tito's voorgenomen reizen naar Frankrijk en Portugal dit najaar, en naar de Verenigde Staten volgend voorjaar, de indruk gewekt dat Tito bezig is met een soort afscheidstournee, en dat hij nu bezig is zijn politiek testament voor Joegoslavië min of meer definitief op te maken.

Dit zou tevens de mogelijkheid van een aftreden vóór zijn verscheiden kunnen openen.

enstgeheim b. Bezoek aan DDR

Op uitnodiging (althans volgens "Neues Deutschland") van de de Oostduitse minister van defensie Hoffmann bezocht een Joegoslavische militaire delegatie van 4 tot 9 september o.l.v. kolgen Tanaskovic, cdt Hoofdstaf volksverdediging van de Republiek Servië, de DDR om ervaringen uit te wisselen en de vriendschap en samenwerking tussen de Joegoslavische en DDR strijdkrachten te versterken. Joegoslavië berichtte bij monde van persbureau TANJUG echter dat het 6-daagse bezoek plaatsvond op uitnodiging van plv.mindef/cdt Landstrijdkrachten kolgen Stechbarth, en dat de delegatie bij vertrek uitgeleide werd gedaan door de plv.cdt Landstrijdkrachten ltgen Hamdke.

onfidentieel

Commentaar: Uit de berichtgeving blijkt overduidelijk dat een delegatie o.l.v Tanaskovic de DDR heeft bezocht. Het verschil in benadering tussen Neues Deutschland en TANJUG kan erop duiden dat de DDR meer belang aan het bezoek hechtte dan Joegoslavië, mogelijk omdat de DDR verbeterde betrekkingen tussen Joegoslavië en de DDR en het WP kan indiceren. Het feit echter dat ltgen Hamdke aangeduid wordt als plv.cdt Landstrijdkrachten doet twijfels rijzen, omdat een zodanig hoge functie voor hem tot dusverre niet is gerapporteerd en buiten de lijn der verwachtingen ligt. Hij is mogelijk op stafniveau verantwoordelijk voor opleidingen, doch dit is niet zeker. Dit zou een aanwijzing kunnen vormen voor samenwerking op het gebied van opleidingen tussen het JNA en de NVA. Het verschil in gerapporteerde gastheren kan samenhangen met het feit dat Hoffmann tezelfdertijd Tsjechoslowakije bezocht, in welk geval mogelijk geen sprake is van een reëel appreciatieverschil.

Hoofdstuk B: Economieidentieel 1. Warschaupakta. Olie situatie

In de periode 1960 - 1975 is het totale energie verbruik in de Warschaupakt landen met gemiddeld 6 percent per jaar gestegen (tegen ruim 3 percent in W-Europa), namelijk van 935 miljoen ton KE (kolen equivalent) tot 2150 miljoen ton KE (tabel I). De olie consumptie steeg in deze periode zelfs met gemiddeld 8 percent per jaar, van 135,2 miljoen ton tot 446,9 miljoen ton (tabel II).

Maakte in 1960 aardolie slechts 21 percent uit van het totale energieverbruik in de Warschaupakt landen, in 1975 was dit percentage gestegen tot ruim 30 percent (tabel III). Tot nog toe heeft de olie produktie binnen het Warschaupakt vrijwel gelijke trend gehouden met het olie verbruik. De produktie steeg namelijk van 161,2 miljoen ton in 1960 tot 507,7 miljoen ton in 1975 (tabel IV).

Deze produktie stijging komt echter vrijwel in zijn geheel op rekening van de Sovjet-Unie. Alle NSWP-landen zijn nettoimporteurs van aardolie geworden (tabel V), en de Sovjet-Unie voorzag in 1975 in 68 percent van de totale olie consumptie der NSWP-landen (tabel VI). Roemenië was het enige NSWP-land dat niet afhankelijk was van Sovjet-olie maar haar tekort betrok uit landen van buiten het Warschaupakt. De aardolie reserves der NSWP-landen zijn bovendien gering (tabel VII) en deze landen zullen ook in de toekomst in belangrijke mate afhankelijk blijven van Sovjet leveranties. De Sovjet-Unie beschikt daarentegen over enorme aardolie reserves. Eind 1975 werden deze geschat op 11,3 miljard ton en, met uitzondering van de Baku velden (tabel VIII), worden deze velden in beperkte mate geëxploiteerd. Voorts zijn verdere olie vondsten zeer waarschijnlijk aangezien de exploratie nog steeds niet is afgesloten.

Een belangrijke factor voor de Sovjet-Unie is het feit dat de produktie in de olievelden ten westen van de Ural niet voldoende is om in de groeiende vraag naar aardolie te voorzien. Verbeterde exploitatie technieken hebben weliswaar tot een vergrote output geleid, maar na 1980 zal de Sovjet-Unie in toenemende mate afhankelijk worden van de velden in Siberië indien zij de groei in de olieproduktie op hetzelfde niveau wenst te houden. De exploitatie van deze velden brengt echter enkele enorme problemen met zich mee. De infrastructuur van Siberië is nog steeds van dien aard dat de aanvoer van produktiemiddelen en de afvoer van olie (produkten) zeer grote investeringen vereisen. Momenteel wordt o.a. de Baikal-Amur-Magistrale (BAM) spoorweg aangelegd van Bratsk naar Komsomolsk (3200 km) om het transportprobleem enigszins te verlichten. Bovendien vereist de olieexploitatie in Siberië zeer speciale technieken die gedeeltelijk in de Sovjet-Unie zelf niet ontwikkeld kunnen worden, maar uit het Westen moeten worden geïmporteerd. Voorts is de economische ontwikkeling de afgelopen vijf jaar van dien aard geweest dat de Sovjet planners zich genoodzaakt zagen om de investeringsgroei te beperken in 1976 - 1980. Dit zal ongetwijfeld van invloed zijn op de kapitaalgoederenstroom naar de Siberische olievelden. De mogelijkheid moet niet worden uitgesloten dat de Sovjet-Unie in het begin van de tachtiger jaren wordt geconfronteerd met een (tijdelijke) stagnatie in de olie produktie. Indien de Sovjet-Unie haar olie export naar het Westen op het huidige peil wenst te handhaven (plm 55 miljoen ton) wegens de "hardev valuta" verdiensten, dan kan de olie voorziening van de NSWP-landen problemen met zich mee brengen. Sovjet Premier Kosygin had deze ontwikkeling ongetwijfeld in gedachten toen hij tijdens de 30-ste zitting van de CEMA-Raad er bij de lidstaten op aandrang om:

- hun olie import uit niet-CEMA (=Sovjet) landen te vergroten;
- de groei in hun energie verbruik te beperken ;
- eigen energie bronnen verder te ontwikkelen.

De Sovjet-Unie exporteerde in 1970 46,2 miljoen ton naar de CEMA-lidstaten en in 1975 76,2 miljoen ton, een stijging van gemiddeld 8 percent per jaar. In de periode 1976 - 1980 zal deze export, volgens plan, met slechts 3 percent per jaar toenemen tot plm. 77 miljoen ton.

2. Sovjet-Unie

a. Economische resultaten in de eerste zes maanden van 1977

Onlangs gepubliceerde Sovjet statistieken met betrekking tot de economische ontwikkeling in de eerste helft van 1977 doen vermoeden dat de stagnatie in de groei van de industriële produktie zich ook in 1977 zal voortzetten.

Op jaarbasis nam de industriële produktie in de eerste zes maanden van 1977 met 4,7 percent toe, slechts een geringe verhoging t.o.v. de 4,2 percent in de eerste helft van 1976 (voor 1976 groeide de industriële produktie jaarlijks met gemiddeld 8 percent sinds WO-II).

De geringe verbetering is bovendien vrijwel in zijn geheel toe te schrijven aan de groei in de industriële voedselproduktie sector, namelijk plus 6,5 percent t.o.v. minus 6,5 percent in de eerste helft 76.

Van groter belang is echter het feit dat de staal en energie produktie stagneert. Tot voor kort nam de staal produktie jaarlijks met ongeveer 4 miljoen ton toe.

Deze ligt echter in het eerste half jaar 77 ongeveer op het niveau van de vergelijkbare periode in 1976. Oorzaken voor deze stagnatie zijn de achterstand die is opgelopen bij de bouw van nieuwe staal complexen en het feit dat een groot deel van de investeringen in deze sector moet worden aangewend voor verbetering van de ijzer-erts winning technieken in de bestaande mijnen gezien de afnemende kwaliteit van dit erts. E.e.a. heeft tot gevolg dat de Sovjet-Unie, tot voor kort een netto-staal exporteur, een netto staalimporteur is geworden hetgeen dit land een aanzienlijke hoeveelheid harde-valuta kost. In 1976 importeerde de Sovjet-Unie voor een waarde van 2,2 miljard US\$ aan staal uit het Westen.

De Sovjet energie produktie uit fossiele brandstoffen nam in het eerste half jaar 77 met 4,7 percent toe; 1,5 percent onder dat van de vergelijkbare periode 76. Zowel de kolen- als de aardolie-produktie bleven achter op het plan 1977. De aardgasproduktie steeg daarentegen met 9 percent, een nieuw record. De electriciteitsproduktie steeg met 3,4 percent; een laagte record.

Een lichtpunt voor de Sovjet planners wordt gevormd door het feit dat de vooruitzichten voor de graanoogst gunstig zijn. Indien het weer geen roet in het eten gooit zal de graanproduktie in 1977 tussen de 220 en 225 miljoen ton bedragen (in het record jaar 1976 bedroeg deze oogst 224 miljoen ton). Ondanks deze goede vooruitzichten valt te verwachten dat de Sovjet-Unie ook in de periode 1977-1978 belangrijke graanaankopen in het Westen zal doen, deels om de eigen voorraden weer aan te vullen. In Canada is reeds 1,7 miljoen ton tarwe besteld terwijl de Sovjet-Unie onder contract verplicht is jaarlijks 6 miljoen ton graan van de VS af nemen. Mogelijk zal de Sovjet-Unie haar graanexport naar Oost-Europa (plm 3 à 4 miljoen ton p.j) kunnen vergroten hetgeen vooral voor Polen een uitkomst kan betekenen (zie MR augustus 1977).

In het tweede kwartaal van 1977 steeg de Sovjet export naar het Westen snel terwijl de import iets lager lag dan die in het tweede kwartaal van 1976. In de eerste zes maanden van 1977 steeg deze export tot een waarde van 5,2 miljard US\$ tegenover een waarde van 4,6 miljard US\$ in de vergelijkbare periode 1976. Desondanks wordt verwacht dat het tekort op de Sovjet "harde valuta" handelsbalans in 1977 3 à 4 miljard dollar zal bedragen. Concluderend kan worden opgemerkt dat de groei van de Sovjet economie in 1977 waarschijnlijk 3 à 4 percent zal bedragen.

ENERGIE VERBRUIK IN MILJOENEN TON KOLEN EQUIVALENT:

	<u>1950</u>	<u>1955</u> toename	<u>1960</u> toename	<u>1965</u> toename	<u>1970</u> toename	<u>1975</u> toename
Oostblok	465	690 + 48%	935 + 36%	1250 + 34%	1600 + 28%	2150 + 34%
W - Europa	630	800 + 27%	915 + 14%	1190 + 30%	1470 + 24%	1550 + 5%
N - Amerika	1355	1540 + 14%	1750 + 14%	2120 + 21%	2630 + 24%	2800 + 6%

OLIE CONSUMPTIE IN OOST-EUROPA (MILJOENEN TON)

	<u>1950</u>	<u>1960</u> toename	<u>1970</u> toename	<u>1975</u> toename
Bulgarije	0,2	0,9 + 350	8,8 + 878	15,0 + 70
DDR	0,9	2,9 + 222	9,8 + 238	15,5 + 58
Polen	0,5	2,4 + 380	8,5 + 254	16,0 + 88
Roemenië	2,4	5,3 + 121	11,4 + 215	14,9 + 31
Tsjechoslowakije	0,7	2,7 + 286	9,5 + 252	16,0 + 68
Hongarije	0,5	1,8 + 260	5,6 + 211	10,5 + 88
<u>NSWP</u>	5,2	16,0 + 208	53,6 + 235	87,9 + 64
Sovjet-Unie	39,3	119,2 + 203	259,4 + 118	359,0 + 38
<u>Totaal WP</u>	44,5	135,2 + 204	313,0 + 132	446,9 + 43

GEHEIM

DE SAMENSTELLING VAN DE ENERGIE CONSUMPTIE IN DE WP-LANDEN

	1960				1970				1980 ^x			
	<u>VB</u>	<u>VlB</u>	<u>Gas</u>	<u>Overigen</u>	<u>VB</u>	<u>VlB</u>	<u>Gas</u>	<u>Overigen</u>	<u>VB</u>	<u>VlB</u>	<u>Gas</u>	<u>Overigen</u>
Bulgarije	83,0	2,0	0,0	15,0	75,0	20,0	1,0	4,0	48,0	28,0	18,0	6,0
DDR	96,8	2,6	0,1	0,5	79,1	14,9	5,3	0,7	61,4	22,4	11,5	4,7
Polen	94,0	2,0	1,0	3,0	76,4	10,4	10,5	2,7	75,0	9,0	14,0	2,0
Roemenië	22,0	29,0	44,0	5,0	34,6	22,5	40,5	2,4	51,2	15,0	30,9	2,9
Tsjechoslowakije	88,5	6,8	2,7	2,0	75,0	17,7	3,3	4,0	58,5	27,8	7,4	6,3
Hongarije	66,4	18,3	2,2	13,1	50,8	24,4	14,6	10,2	30,1	33,7	30,2	6,0
Sovjet-Unie	51,5	31,4	9,7	7,4	35,4	41,1	19,1	4,4	31,0	45,0	22,0	2,0

VB = vaste brandstof

VlB = vloeibare brandstof

1980 = schatting

overigen = inclusief nucleaire energie

GEHEIM

TABEL IVOLIE PRODUCTIE IN OOST-EUROPA (miljoen ton):

	<u>1950</u>	<u>1960</u>	% verandering	<u>1970</u>	% verandering	<u>1975</u>	% verander
Bulgarije	0,10	0,20	+ 100	0,33	+ 65	0,12	- 64
DDR	0,02	0,06	+ 200	0,30	+ 400	0,20	- 33
Polen	0,12	0,19	+ 58	0,45	+ 137	0,55	
Roemenië	4,30	11,50	+ 167	13,76	+ 20	14,60	+ 22
Tsjechoslowakije	0,08	0,16	+ 100	0,20	+ 25	0,15	- 25
Hongarije	0,51	1,22	+ 139	1,99	+ 63	2,10	+ 6
<u>NSWP</u>	5,13	13,33	+ 160	17,03	+ 28	17,72	+ 4
Sovjet-Unie	37,80	147,86	+ 291	352,57	+ 138	490,00	+ 39
<u>Totaal WP</u>	42,93	161,19	+ 275	369,60	+ 129	507,72	+ 37

TABEL VOLIE PRODUCTIE MINUS OLIE CONSUMPTIE (miljoen ton):

	<u>1950</u>	<u>1960</u>	<u>1970</u>	<u>1975</u>
Bulgarije	- 0,10	- 0,70	- 8,47	- 14,88
DDR	- 0,88	- 2,84	- 9,50	- 15,30
Polen	- 0,38	- 2,21	- 8,05	- 15,45
Roemenië	+ 1,90	+ 6,20	+ 2,36	- 0,30
Tsjechoslowakije	- 0,62	- 2,54	- 9,30	- 15,85
Hongarije	+ 0,01	- 0,58	- 3,61	- 8,40
NSWP	- 0,07	- 2,67	-36,57	- 70,18
Sovjet-Unie	- 1,50	+28,66	+93,17	+131,00
Warschaupakt	- 1,57	+25,99	+56,60	+ 60,82

TABEL VIOLIE IMPORT UIT DE SOVJET-UNIE

	<u>1970</u>		<u>1975</u>	
	<u>A</u> [*]	<u>P</u> [*]	<u>A</u>	<u>P</u>
Bulgarije	7,00	79,5	10,00	66,7
DDR	9,30	94,9	15,20	98,1
Polen	8,60	101,2	12,50	78,1
Roemenië	-	-	-	-
Tsjechoslowakije	10,50	110,5	15,20	95,0
Hongarije	4,80	85,7	6,80	64,8
NSWP	40,20	75,0	59,70	67,9

* A = absoluut (miljoen ton)

P = als percentage van het totale binnenlandse verbruik
(= exclusief export)

TABEL VIIGESCHATTE AARDOLIE RESERVES IN DE WARSCHAUPAKT LANDEN (1975):

<u>Land:</u>	<u>Hoeveelheid (miljoen ton):</u>
Bulgarije	10,0
DDR	3,0
Polen	5,0
Roemenië	200,0
Tsjechoslowakische	4,3
Hongarije	140,0
Sovjet-Unie	11.300,0

TABEL VIIIDE BELANGRIJKSTE PRODUKTIE GEBIEDEN IN DE SOVJET-UNIE EN DE
DAAR AANWEZIGE RESERVES. STAND 1975

1. West - Ukraine	150 miljoen ton
2. Oost - Ukraine	400
3. Zuid - Ukraine	250
4. Wolga - Ural	4700
5. Kaukasus	650
6. Baku	750
7. Kaspische Zee	140
8. Kazakhstan	90
9. Turkmenistan	50
10. West - Siberië	3900
11. Komi	100
12. Oost - Siberië	60
13. Sakhalin eiland	60

GEHEIM

MO 7/77

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Warschaupakt

- (1) Activiteiten Warschaupaktlandstrijdkrachten algemeen
Gedurende het begin van de verslagperiode werd bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in de Centrale Sector intensief geoefend. De oefen/opleidingsactiviteiten vonden in de meeste gevallen plaats tot op regimentsniveau. Enkele activiteiten van grotere omvang zullen afzonderlijk worden vermeld. In de loop van de tweede helft van de maand namen de activiteiten af.
- (2) NVA Commandopostoefening met beperkte troependeelname o.l.v. Staf-3 Lr
Vanaf 28 aug j.l. vond in het zuiden van de DDR een oefening plaats o.l.v. Staf-3 Lr. Vermoedelijk was hier sprake van een commandopostoefening met beperkte troependeelname. Behalve door elementen van Staf-3 Lr werd aan de oefening ook deelgenomen door 11 Mechdiv en 7 Tkdiv. Deelname door 4 Mechdiv werd niet vastgesteld.
De oefening begon op 28 aug in het gebied ten oosten van Karl-Marxstadt en verplaatste zich in westelijke richting. Op 30 en 31 aug bevonden de staven zich in het gebied rond Jena en op 31 aug 's avonds op het oefenterrein Ohrdruf. De oefening vond voor een deel onder gesimuleerde NBC omstandigheden plaats, waarbij door "de vijand" meerdere kernwapens werden ingezet. In de vroege morgenuren van 2 sept werd de oefening beëindigd.
- (3) Door Staf-3 Lr/NVA geleide gevechtsoefening van 4 Mechdiv
Van 11-15 sept j.l. werd in ZW deel van de DDR een tweepartijenoefening gehouden door 4 Mechdiv o.l.v. Staf-3 Lr.

MO 7/77

Op 11 en 12 sept verplaatsten elementen van de div zich vanuit de garnizoenen naar het oefenterrein Ohrdruf, alwaar de uitgangsformaties werden ingenomen. Op 13 sept begon de oefening onder gesimuleerde NBC-omstandigheden, waarbij door aanvallende luchtstrijdkrachten chemische wapens werden ingezet. Aanvallende grondstrijdkrachten, bestaande uit een tankregiment overschreden de rivier de Ohra m.b.v. pontonbruggen en vloten. Hierna volgde een tegenaanval door twee, (versterkte), mechregimenten met steun van artillerie.

Op 14 sept vond gesteund door de Frogafdeling en het artillerieregiment van de div, een opmars plaats van een mechbat vanaf Ohrdruf in W richting naar het oefenterrein Eisenach. Een tweede mechbat voerde onder tactische omstandigheden een verplaatsing uit vanaf Ohrdruf in W richting naar Bad-Salzungen. Op 15 sept werd de oefening beëindigd.

- (4) Door Staf 5 Lr/NVA geleide gevechtsoefening van 8 Mechdiv
Van 12-16 sept j.l. werd door 8 Mechdiv/5 Lr, met deelname van elementen van alle gevechtsregimenten, een gevechtsoefening gehouden onder de naam "ZYKLON 77". De oefening stond o.l.v. Staf-5 Lr.

Na verplaatsingen vanuit de garnizoenen, rondom Schwerin, begon de oefening op 12 sept op het oefenterrein Wittstock. M.b.t. de activiteiten op 12,13 en 14 sept is (nog)niets bekend. Vanaf 15 sept verplaatste de divisie zich in de richting van Havelberg (UU 05), waar onder tactische omstandigheden de Elbe werd overschreden, gevolgd door een verplaatsing naar de Letzlingerheide, alwaar de oefening werd voortgezet en op 16 sept beëindigd.

Hoewel sommige elementen van de divisie nog enige tijd op de LH achterbleven, keerde het gros terug naar de garnizoenen. Tenminste elementen van één regiment hebben nog enige tijd doorgeoefend op het oefenterrein Luebtheen.

MO 7/77

Opmerkelijk is dat vrijwel gelijktijdig met 8 Mechdiv ook 94 Gde Mechdiv/2 Gde Lr GSVG in hetzelfde gebied heeft geoefend. De mogelijkheid dat delen van de oefening gezamenlijk zijn uitgevoerd moet niet uitgesloten worden geacht.

(5) Gevechtsoefening door elementen van 207 Mechdiv/ 3 Stlr GSVG

Vanaf 19 sept j.l. begon op de Letzlingerheide een oefening door 207 Mechdiv/ 3 Stlr GSVG, waaraan werd deelgenomen door één mechreg en het tkreg van de divisie, alsmede ost elementen. Vanuit de Letzlingerheide verplaatsten de oefenende troepen zich in de richting Kehnert, alwaar op 22 sept onder tactische omstandigheden de Elbe werd overschreden. Na de Elbe overschrijding volgde een verplaatsing naar het oefenterrein Altengrabow, waar de oefening op de 23e werd beëindigd.

(6) Gemeenschappelijke Poolse/Russische oefening

Volgens het Poolse militaire dagblad "Zolnierz Wolnosci" heeft kort geleden een gezamenlijke oefening plaatsgevonden van Poolse strijdkrachten en SGV-eenheden. Omtrent de omvang van de oefening zijn d.z.z. geen gegevens bekend. Beoefend werden o.m. de rivierovergang en inzet van helikopters. Van Poolse zijde werd aan de oefening deelgenomen door eenheden van het 1 Leger/MD-Silezië. Een deel van de oefening werd bijgewoond door de Poolse Mindef, lrgen Jaruzelski en de Bevelhebber van de SGV, kolgen Kulishev.

(7) Tijdelijk Verboden Gebied 8/77

In de DDR werd Tijdelijk Verboden Gebied 8/77 ingesteld voor de periode 122359a-172359a sept'77. Het omvatte een relatief omvangrijk gebied ten zuiden van Berlijn, aansluitend aan de strook Permanent Verboden Gebied langs de grens met Polen. In het gebied zijn de oefenterreinen Jueterbog en Lieberose gelegen.

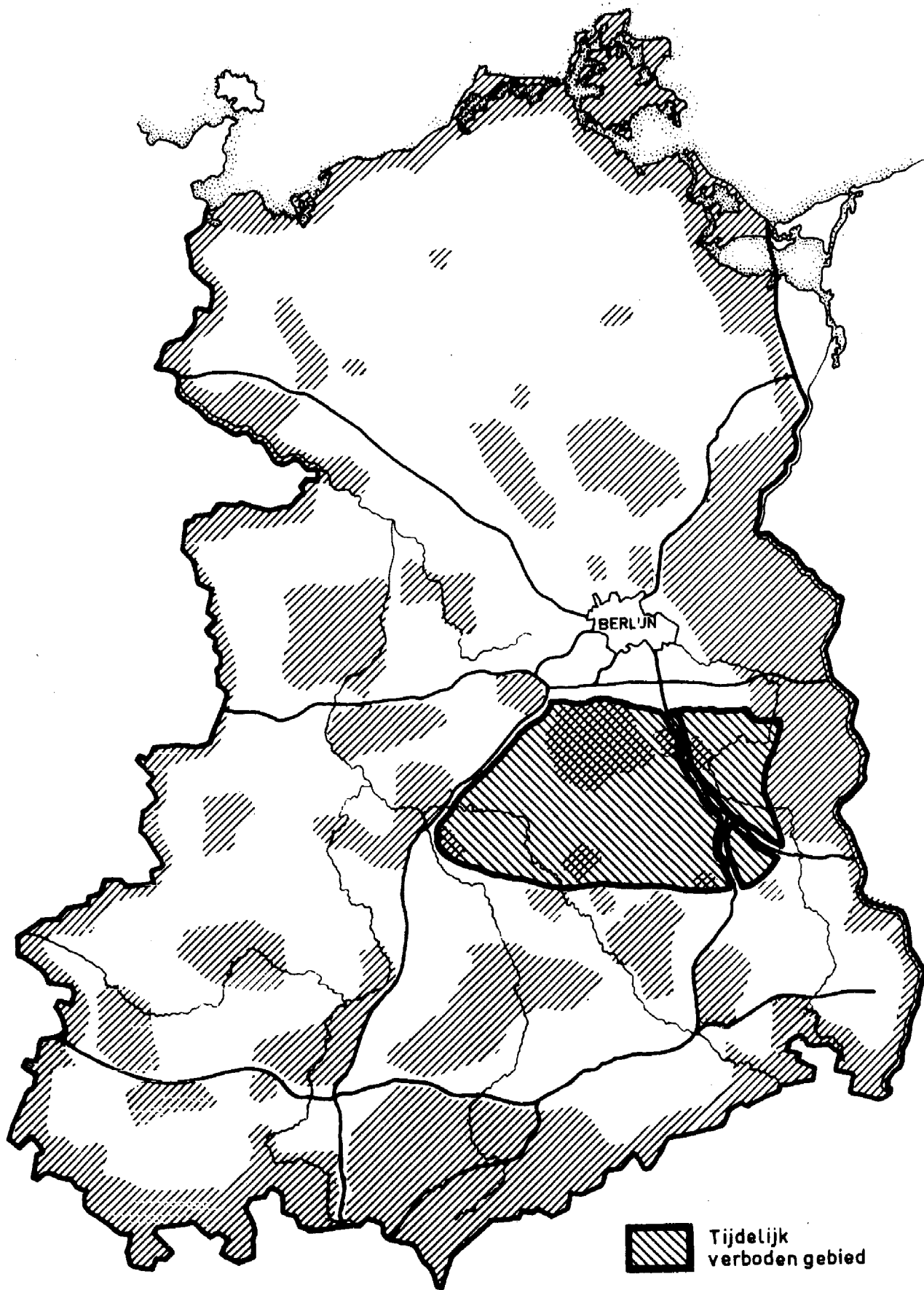
MO 7/77

Eveneens in het gebied bevindt zich de rivier de Spree, waar in de omgeving van Lübben in het verleden omvangrijke rivierovergangsoefeningen hebben plaatsgevonden. Er zijn geen gegevens bekend omtrent oefeningen van enige omvang door landstrijdkrachten in het TVG 8/77. Wel zijn luchtstrijdkrachten en luchtdoelraketeenheden er gedurende de restrictieperiode actief geweest. Voor een globale ligging van het TVG 8/77, zie blz 44

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 8/77

122359a - 172359a sep

 Tijdelijk verboden gebied
 Permanent verboden gebied

DEEL II: MIDDEN OOSTEN / AFRIKAGeheim 1. Libanon en het Midden-Oosten conflict

In Zuid-Libanon, waar (ook) de afgelopen maand weer zware gevechten hebben plaatsgevonden tussen Palestijns/linkse troepen en door Israël gesteunde Christelijke eenheden, is sinds 26 september een bestand van kracht. Over de inhoud van de bestandsvoorwaarden is nog geen betrouwbare informatie beschikbaar. Wel is sinds het van kracht worden van het bestand (het grootste deel van) de Israëlische troepen, dat rechtstreeks bij de strijd tussen de Christelijke militia en de Palestijns/linkse troepen betrokken was geweest, uit Zuid-Libanon teruggetrokken. Voor deze operaties in het Zuiden van Libanon was voorzover bekend een Israëlische brigade vrijgesteld. Het is niet uitgesloten dat (een deel van) de in Libanon ingezette Israëlische eenheden afkomstig waren van het Golan Front. De Israëlische deelname aan de strijd in Zuid-Libanon schijnt primair tot doel te hebben gehad de veiligheidszone van Christelijke steunpunten aan de Libanees-Israëlische grens (vooral) ten Zuiden van de stad Marjayoun te versterken. Hiervoor werden niet alleen Palestijns/linkse posities door de Israëlische artillerie beschoten, maar door de Israëlische troepen ook stellingen betrokken in het omstreden gebied.

(B-3) (W,R,G,GR)

Commentaar: De strijd in Zuid-Libanon en de Israëlische betrokkenheid daarbij, hangen nauw samen met het in juli door de Libanese regering, de Syrische autoriteiten en de PLO gesloten Ohtaura-akkoord. In een eerder stadium is het "Noordelijke" deel van dit akkoord uitgevoerd. De toepassing van de betreffende bepalingen, die op de Palestijnse vluchtelingenkampen betrekking hadden, heeft feitelijk geen afbreuk gedaan aan de machtspositie van de PLO in deze kampen. Zo zijn er nauwelijks zware wapens ingeleverd en heeft de PLO haar absolute zeggenschap over en in de kampen weten te behouden.

Hoewel het bestand een einde heeft gemaakt aan de strijd in Zuid-Libanon, die tot dusverre uitvoering van de op het Zuiden betrekking hebben de Chtaura-bepalingen mede heeft verhinderd, is het niet erg waarschijnlijk dat het lang zal (kunnen) standhouden. Zo heeft het radicale Volksfront voor de bevrijding van Palestina (PFLP) zich al tegen het bestand uitgesproken. Daarnaast geven ook de Israëlische uitlatingen over het bestand (en de bepalingen daarvan) weinig aanleiding tot optimisme. Zo is het immers nauwelijks voorstelbaar, dat de Palestijnen, de Libanese regering en/of de Syrische autoriteiten in het kader van het bestand daadwerkelijk akkoord zijn gegaan met de handhaving van de nauwe banden tussen de Christelijke dorpen in dit gebied en Israël, zoals in een communiqué van het Israëlische ministerie van Defensie werd beweerd. Het zelfde geldt voor de mededeling van de Israëlische staatsradio, dat Israël volgens het bestandsakkoord het recht heeft opnieuw in Zuid-Libanon in te grijpen als daar wederom gevechten zouden uitbreken. Ten aanzien van de Israëlische verklaring(en), dat geregelde Libanetroepen voor de handhaving van het bestand in de grenszone zullen zorgdragen, kan nog worden opgemerkt, dat de vorming van het nieuwe Libanese leger, waaraan ook in het kader van het Chtaura-akkoord een belangrijke rol is toegekend, nog allerminst is afgerond. Wezenlijke vooruitgang bij deze legervorming is feitelijk niet te verwachten zolang de problemen rond de gewapende Palestijnse aanwezigheid in Libanon en tussen Christenen en Moslems niet zijn opgelost. Ten aanzien van de overwegingen, die de Israëlische regering hebben kunnen motiveren tot het inzetten van troepen in de strijd van de

Christelijke militia tegen de Palestijns/
linkse eenheden kan het volgende worden opge-
merkt:

Het voortduren van een instabiele situatie in Zuid-Libanon, waaraan de Israëliisch/Christelijke operaties in niet geringe mate toe hebben bijgedragen en die toepassing van de Chtaura-bepalingen verhindert biedt de Israëliische regering in beginsel de volgende voordelen: Er wordt mee voorkomen, dat de Palestijnen hun posities in het zuiden consolideren en bases vestigen bij de grens van waaruit aanvallen tegen Israël kunnen worden ondernomen. Uitvoering van het Chtaura-akkoord zou de (gewapende) Palestijnse aanwezigheid en bewegingsvrijheid in (delen van) Zuid-Libanon sanctioneren. Bovendien wordt door de Chtaura-overeenkomst in principe een einde gemaakt aan de banden tussen de Christelijke dorpen en Israël. Ook dit zou de positie van de Christenen tegenover de Libanese regering en Palestijnen verzwakken. Verder betekent het uitblijven van een oplossing van het Zuid-Libanese vraagstuk dat Syrië zich niet militair uit Libanon kan terugtrekken. De Syrische betrokkenheid bij het Libanese conflict via de voornamelijk uit Syrische eenheden bestaande (ongeveer 27.000 man sterke) /⁻ Arabische vredesmacht /⁻ waarvan het mandaat onlangs opnieuw met zes maanden is verlengd, is zowel in politiek, economisch als militair opzicht de regering Assad tot een zware last geworden. Een Syrische terugtrekking uit Libanon zou de positie van president Assad en diens kabinet in binnen- en buitenland versterken. Hiervoor moet echter door de uitvoering van het Chtaura-akkoord de basis worden gelegd. In dit verband moet tevens worden vastgesteld, dat de toepassing van de bepalingen van deze overeenkomst ook de positie van de PLO in de Arabische wereld aanzienlijk zou verbeteren,

hoewel de PLO "veroordeeld" blijft tot het volgen van de Syrische lijn.

Tenslotte moet worden opgemerkt, dat door het voortduren van een instabiele situatie in het Zuiden van Libanon Israël een militaire optie behoudt. Dit kan van belang zijn, wanneer het Palestijnse vraagstuk wezenlijke vooruitgang in het Midden-Oosten overleg blijft blokkeren en de druk op de Israëlische regering toeneemt om akkoord te gaan met een oplossing van het Palestijnse vraagstuk (al dan niet in Jordaanse verband) op basis van een territoriaal compromis t.a.v. de West Bank. In een dergelijke situatie zou het niet onder alle omstandigheden ondenkbaar zijn, dat Israël van de labiele situatie in Zuid-Libanon gebruik zou maken om d.m.v. een inval in dit gebied het Palestijnse vraagstuk met militaire middelen gedeeltelijk uit de weg te ruimen.

2. Het Zuidelijke Rode Zee-gebied/De "Hoorn van Afrika"

De Somalische president Barre heeft eind augustus (op verzoek van het Kremlin) onverwachts een bezoek gebracht aan de SU. De Somalische leider, die onder meer met premier Kosygin en minister Gromyko overleg heeft gevoerd, is voorzover bekend niet ontvangen door president Brezhnev. Na afloop van het (korte) bezoek van Barre, waaraan in de Sovjet massa-media bijzonder weinig aandacht is besteed, is geen slotcommuniqué uitgegeven. Ook zijn geen mededelingen gedaan over de aard van de besprekingen.

(B-3)(W,R,G)

Commentaar: Alles wijst erop, dat het bezoek van de Somalische president geen succes is geweest. Het is niet uitgesloten, dat de Sovjet leiders (opnieuw) president Barre hebben gepoogd te overreden om met een politieke regeling van het conflict met Ethiopië akkoord te gaan. Een dergelijke oplossing, waarbij het Somalië zou worden toegestaan de reeds veroverde delen van de Ogaden te behouden in ruil voor een normalisatie van de betrekkingen met Ethiopië, lijkt echter voor Barre alleen aanvaardbaar te zijn indien het Somalische offensief in de Ogaden definitief tot staan zou zijn gebracht en een beslissende overwinning van de Somalische eenheden niet langer tot de mogelijkheden zou behoren. Daar is echter vooralsnog geen sprake van, dit zal uiteindelijk afhangen van de gevechtswaarde van de Ethiopische volksmilitie die in toenemende mate in de strijd wordt ingezet. De geregelde Somalische troepen, die sinds juli rechtstreeks bij de strijd in de Ogaden betrokken zijn, hebben de afgelopen maand echter de Ethiopische eenheden verder teruggedrongen en de stad Jijiga veroverd. Hoewel in het licht van de zware verliezen (5.000 à 6.000 man) die de Somalische troepen geleden hebben, mag worden aangenomen, dat Somalië vooralsnog vooral zal

pogen haar recente militaire successen te consolideren en de Somalische strijdmacht in het betreffende gebied verder te versterken, is zelfs op korte termijn een hervatting van het Somalische offensief in de richting van de steden Harrar en Dire Dawa niet uitgesloten. Dit maakt een succesvolle bemiddelingspoging van de kant van de SU (of een van de regionale bondgenoten van het Kremlin) voorlopig uiterst onwaarschijnlijk. De Sovjet invloed in Somalië wordt niet alleen ondergraven door bovengenoemde bemiddelingspoging(en) en de openlijke afwijzing door de SU van de Somalische aspiraties m.b.t. de Ogaden en van de betrokkenheid van een grote Somalische troepenmacht bij de strijd tegen de Ethiopische eenheden in dit gebied, maar ook door de sterk groeiende betrokkenheid van de Arabische wereld bij de Somalische strijd tegen het Ethiopische regime. De levering van wapens, munitie en niet-militaire hulpgoederen en het inzetten van militaire adviseurs door een aantal Arabische staten heeft de Somalische afhankelijkheid van Sovjet militaire adviseurs en wapenleveranties, die naar verluidt sterk in betekenis zijn teruggelopen, enigszins gereduceerd. De positie van Somalië t.o.v. het Kremlin is daardoor versterkt. De steun van met name Irak en Syrië aan Somalië kan tot spanningen leiden in de betrekkingen tussen deze beide staten en de SU. Ondanks de Somalisch-Russische meningsverschillen moet echter een volledige breuk van Somalië met de SU vooralsnog onwaarschijnlijk worden geacht. Immers, een dergelijke koerswijziging zou zeker op korte termijn Somalië in militair opzicht verzwakken en daardoor voor de regering Barre politiek-militaire risico's met zich mee brengen, die zelfs door een beslissende overwinning in de Ogaden niet worden opgeheven.

Slechts door omvangrijke financiële en militaire steun van de Westerse en Arabische wereld zou de basis kunnen worden gelegd voor bovengenoemde beleidsombuiging. Vooral Saudi-Arabië lijkt in dit kader reeds een actieve rol te zijn gaan spelen. In dit verband zijn ook de recente bezoeken van Barre aan Egypte, Syrië, Saudi-Arabië, Koeweit, Irak en de Verenigde Arabische Emiraten niet zonder betekenis. De Somalische regering lijkt echter overhaaste beslissingen inzake haar buitenlandse beleid te willen vermijden. Men wil blijkbaar voorkomen, dat een toenadering tot de Westerse en Arabische wereld resulteert in een nieuwe financieel-militaire afhankelijkheid die de door het regime gevoerde, socialistische binnenlandse politiek nadelig beïnvloedt. De betrekkingen tussen de SU en het Ethiopische bewind waarin de militairen na de recente bestuursreorganisatie nog sterker dan voorheen de toon aangeven, zijn enigszins bekoeld nu het Kremlin (nog) niet in staat is gebleken de Somalische regering te overtuigen van de noodzaak met een compromis inzake de Ogaden in te stemmen. Daaraan kan nog worden toegevoegd, dat de overschakeling van de Ethiopische strijdkrachten op het Oosteuropese militaire materieel, dat in grote hoeveelheden werd en wordt geleverd, niet zonder moeilijkheden verloopt. Er zijn zelfs aanwijzingen, dat Mengistu Mariam een (hernieuwde) toenadering tot het Westen (en m.n. de VS) overweegt om zo de weg vrij te maken voor nieuwe Westerse wapenleveranties aan Ethiopië. Een dergelijke toenaderingspoging heeft echter nauwelijks kans van slagen en kan zelfs de positie van Mengistu binnen de voorlopige militaire bestuursraad (Dergue), die door de nederlagen van de

Ethiopische strijdkrachten in Eritrea en de Ogaden reeds is aangetast, verder verzwakken. Het feit, dat een opening naar het Westen is overwogen, geeft echter wel aan, dat de politiek-militaire steun van de Communistische wereld maar zeer ten dele aan de hoge Ethiopische verwachtingen heeft voldaan en dat de positie en invloed van de SU in Ethiopië nog allerminst (duurzaam) is veiliggesteld.

3. Angola-SU/Cuba

De Angolese president Neto heeft eind september een drie-daags bezoek gebracht aan de SU. De Angolese leider heeft besprekingen gevoerd met (onder meer) president Brezhnev en premier Kosygin. Neto's bezoek aan de SU volgt op het privébezoek, dat door hem eind augustus aan Cuba is afgelegd. (B-3)(W/G/R)

Commentaar: Hoewel nog niets bekend is over de inhoud van de besprekingen tussen de Angolese president en de Cubaanse en Sovjet leiders, lijkt uit de bezoeken van Neto aan deze twee staten wel te kunnen worden afgeleid, dat de MPLA-regering grote betekenis blijft hechten aan nauwe, politiek-militaire samenwerking tussen de Communistische wereld en Angola.

Het is niet uitgesloten, dat tijdens het Sovjet-Angolese overleg de mislukte staatsgreep aan de orde is gekomen, die eind mei door sterk op Moskou georiënteerde elementen binnen de MPLA tegen de regering-Neto is gepleegd en waarvan de SU vooraf op de hoogte zou zijn geweest. Hoewel het op grond van de Angolese afhankelijkheid van Sovjet wapenhulp en de steun van de SU aan de politiek van de zgn. "frontlijn"- staten t.a.v. de blanke minderheidsregeringen in Zuidelijk Afrika reeds onwaarschijnlijk was, dat deze staatsgreep tot een verslechtering van de betrekkingen zou leiden, kan het recente top-overleg in Moskou zelfs tot een (verdere) intensivering van de samenwerking tussen het Kremlin en de MPLA-regering leiden. In samenhang met de in het voorjaar sterk toegenomen Cubaanse presentie in Angola (met 4.000 à 5.000 man tot 14.000 à 20.000) lijkt een dergelijke versterkte(militaire en/of economische) steun van de SU aan Angola te kunnen bijdragen aan de kennelijk nog steeds noodzakelijke versterking en consolidering van de positie van het MPLA - bewind.

Het mag niet volledig worden uitgesloten, dat tijdens de bezoeken van Neto ook gesproken is over de relaties tussen Angola en Zaïre. In dit verband moet erop worden gewezen, dat het zgn. Kongolese Nationale Bevrijdingsfront (FLNC), waarvan de (militaire) sterkte op ongeveer 4.500 man wordt geschat, zou overwegen de guerrilla-activiteiten in de Zaïrese provincie Shaba binnenkort op te voeren. Naar verluidt zouden Cubaanse adviseurs behulpzaam zijn bij de opleiding van de guerrillastrijders. Een hernieuwde invasie van het Bevrijdingsfront in Zaïre moet echter uiterst onwaarschijnlijk worden geacht.

MO 7/77

DEEL III: VERRE-OOSTEN1. Chinaa. Uitwisseling van bezoeken van militair-politiek belang

Het meest in de aandacht stond in deze verslagperiode het bezoek dat een hoge Chinese militaire delegatie o.l.v. 1^e plv. CGS Yang Cheng-Wu aan Frankrijk bracht. In zijn gevolg bevonden zich o.a. de plv. Bevelhebbers van de luchtmacht, de marine, de pantsertroepen, de artillerie en het Hoofd van de afdeling Verbindingen van de GS. Tijdens het bezoek, dat van 15-25 september duurde, bracht de delegatie een bezoek aan diverse onderdelen van de Franse strijdkrachten en werd op 22 september de Dassaultfabrieken te Bordeaux aangedaan. In het programma was geen bezoek aan Franse nucleaire bases voorzien. Volgens de tot nu toe bekend zijnde berichten zou de delegatie Frankrijk gevraagd hebben te helpen bij de modernisering van haar strijdkrachten, in welk verband openlijk werd toegegeven dat veel van het in gebruik zijnde materieel bij het volksbevrijdingsleger verouderd is. O.a. zou van Chinese zijde grote belangstelling getoond zijn voor anti-tank wapens.

In de publiciteit stonden ook de bezoeken van resp. de ex-voorzitter van het MC van de NAVO, Steinhoff, en de Westduitse politicus tvs. voorzitter van de Commissie voor Defensie van de Bundestag, Wörner, aan China. Deze laatste werd vergezeld door 3 hoge militairen b.d. Deze Westduitse bezoeken aan China volgden op een bezoek van een Chinese militaire delegatie aan de BRD. Het onderhoud dat de delegatie van Wörner had met de Chinese plv. premier, tvs CGS, Teng Hsiao-ping, kreeg ruime aandacht in de pers, o.a. als gevolg van diens uitspraken dat het uitgangspunt "nog afzienbare tijd", d.w.z. ook voor de volgende generatie, voor de Chinese buitenlandse politiek de tegenstelling tot de SU blijft, en dat tegen de SU een eenheidsfront gevormd zou moeten worden. Voorts herhaalde hij de bekende stelling

dat oorlog tussen de supermogendheden onvermijdelijk is. Teng's uitspraak dat de eerstkomende tijd voor China's verdediging de strategie van de volksbevrijdingsoorlog maatgevend zou blijven, werd in het verslag in de FAZ van 27 sept. gevolgd door de mededeling dat voor het gesprek met Wörner c.s. Teng tegenover journalisten gezegd zou hebben dat de Chinese strijdkrachten technisch ver achtergebleven zijn en dat hun modernisering eerst dan gerealiseerd zou kunnen worden als techniek en industrie zich verder ontwikkeld hebben. Een ander bezoek van een Chinese delegatie vond plaats aan Zwitserland. Op 17 sept. vertrok een delegatie van luchtverdedigings-experts naar dat land via Boekarest.

Dezelfde delegatie die Frankrijk bezocht, was van 25-28 sept. in Roemenië met welk land al geruime tijd intensieve militair-politieke contacten worden onderhouden.

Als vervolg op het bezoek in juli van de Amerikaanse admiraal b.d. Zumwalt aan China waarbij deze de Chinezen de aankoop van Amerikaanse wapens toen nog kennelijk tevergeefs aanbood, konden de uitspraak van Senator Jackson dat de VS China conventionele wapens, maar niet de know-kow voor de vervaardiging ervan, moeten leveren, alsmede een in de NYT verschenen bericht dat de VS Mindef, Brown, een soortgelijk standpunt heeft, genoteerd worden.

(B-3) (G) (W)

Commentaar: Zoals al eerder werd opgemerkt lijkt het vooralsnog voor de Chinezen aantrekkelijker om in Westeuropese landen eventueel tot wapenaankopen over te gaan dan in de VS. Voor haar bewapening betreft China sinds 1975 al enige goederen uit W-Europese landen (o.a. Rolls Royce-motoren).

Verdere wapenaankoop in het buitenland zou betekenen dat het principe van self sufficiency zake verdediging meer en meer geweld zou worden aangedaan. Zoals bekend werden de Chinezen in hun opvatting van self-sufficiency bevestigd en gestimuleerd door het terugtrekken van Sovjet

MO 7/77

bewapeningsexperts in het begin van de 60-er jaren Of deze houding nu (gedeeltelijk) prijsgegeven gaat worden a.g.v. wapenaankopen in het buitenland moet, ondanks sterke aanwijzingen in die richting na het bezoek van de militaire delegatie aan Frankrijk, toch verder worden afgewacht.

In dit verband kan gewezen worden op bezoeken zoals dat van Wörner c.s., welke in het recente verleden frequent hebben plaats gevonden. Hierbij werden belangrijke W-Europese en VS militaire experts uitgenodigd, maar tot meer dan algemene en tot niets verplichtende informatie-uitwisseling (waarbij de Chinezen hoofdzakelijk de vragende partij waren) kwam het tot dusver niet.

Het volksbevrijdingsoorlog-concept van Mao schijnt ondanks de hierboven geciteerde uitspraak van Teng, zo flexibel te worden dat behalve mogelijke contacten over wapenaankopen in het buitenland, daar nu ook ideeën welke duiden op een soort voorwaartse verdediging, onder kunnen gaan vallen. Mao's theorie moet toegepast worden "onder de huidige omstandigheden", zo heet het in diverse artikelen. Voorts werden enkele malen pleidooien gehouden voor een opvoering en verbetering van zowel conventionele als nucleaire bewapening. In een artikel in het dagblad van het Volksbevrijdingsleger werd echter ook gezegd dat "wetenschappelijke en technologische modernisering vooraf moeten gaan aan economische opbouw en versterking van de defensie". Het lijkt niet uitgesloten, dat gegeven een bepaalde financiële ruimte voor defensie in dit laatste kader, in China's militaire top een richtingstrijd zich ontwikkelt tussen voorstanders van een snelle conventionele modernisering en degenen die uitbouw van het nucleaire potentieel voorstaan.

MO 7/ 77

Een indicatie hiervoor was het artikel van het Politbureau-lid, maarschalk Hsiang-Chien in het "Volksdagblad", hoewel dit zich in hoofdzaak bezighield met partij-leger relaties in die zin dat gewaarschuwd werd tegen diegenen die "het geweer boven de partij" willen stellen.

Overigens lijkt het zeer waarschijnlijk dat de strategie van de Volksbevrijdingsoorlog zoals die tot dusver gold, om ideologische en militaire redenen de eerstkomende tijd officieel gehandhaafd zal blijven.

Confidentieel

b. De benoeming van de directeur voor de Algemeen Politieke Afdeling van het Volksbevrijdingsleger

Op 25 september werd bekend dat de eerste secretaris van de Chinese provincie Kwantoeng, Wei Kwo-Tsjing, is benoemd tot directeur van de Algemene Politieke Afdeling van het Volksbevrijdingsleger. In deze functie wordt hij de opvolger van Tsjang Tsjoen-Tsjiao, die tot de "Bende van Vier" behoort.

(B-2) (R)

Commentaar: Deze benoeming van Wei Kwo-Tsjing, die een groot voorstander was van de rehabilitatie van Teng Hsiao-Ping, kan van grote invloed zijn op de mate waarin de Chinese leiding aan de modernisering van de strijdkrachten (financiële) prioriteit toekent. Immers, met name vanuit Kwantoeng is in het recente verleden de noodzaak van een versnelde modernisering en professionalisering van het defensieapparaat benadrukt. Daarbij werd tevens aan de strikte ideologische zuiverheid en trouw aan de partij van de strijdkrachten, waaraan door Mao zo'n grote waarde ook in militair opzicht werd toegekend, een minder overweldigende betekenis toegekend. De benoeming van Wei kan de kritische herwaardering van be-

paalde militair-politieke en strategische denkbeelden van Mao verder stimuleren. Naar verluidt zou Wei hier reeds in februari op hebben aangedrongen. Ook houdt deze benoeming in dat de positie van Teng in de strijdkrachten en in de politieke leiding versterkt is.